

Konditional satsfogning och *skulle* i finska abiturienters uppsatser i svenska

Elma-Kaisa Smedberg
Avhandling pro gradu
Nordiska språk, Examensprogrammet för språkinlärning och
språkundervisning
Institutionen för språk- och översättningsvetenskap
Humanistiska fakulteten
Åbo universitet
December 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ÅBO UNIVERSITET

Institutionen för språk- och översättningsvetenskap/Humanistiska fakulteten

SMEDBERG, ELMA-KAISA: Konditional satsfogning och *skulle* i finska abiturienters uppsatser i svenska

Avhandling pro gradu, 51 s., bilagor 4 s.

Nordiska språk, Examensprogrammet för språkinläring och språkundervisning

December 2020

Syftet med denna avhandling är att undersöka användning av konditional satsfogning och det temporala hjälp verbet *skola* i preteritum i finska abiturienters uppsatser i svenska. Fokuset ligger på frekvensen av och formen på konditionala satsfogningar samt hur väl abiturienterna behärskar strukturen. En central synvinkel är att redogöra för skillnader i bruket av konditionala satsfogningar mellan olika färdighetsnivåer.

Materialet i undersökningen utgörs av abiturientuppsatser. Uppsatserna är skrivna i studentexamen på våren och på hösten år 2011 respektive år 2012. Materialet omfattar 812 uppsatser. Antalet konditionala satsfogningar är 103. Analysmetoderna är mest kvalitativa men även kvantitativa tillvägagångssätt kommer till användning. Resultaten behandlas mest på gruppnivå med illustrativa exempel från enstaka informanternas prestation.

Analysen visar att finska abiturienter relativt ofta använder *skulle* i sina texter. En fjärdedel av alla uppsatser innehåller minst en mening som innehåller hjälp verbet. En typisk verbkedja där abiturienterna använder *skulle* är *Jag skulle vilja...* Av resultaten framgår vidare att abiturienterna inte ofta använder konditionala satsfogningar. I svenskan förekommer det två tempus i konditionala satsfogningar. Strukturen *skulle + infinitiv* i den överordnade satsen och preteritum i den underordnade satsen används oftare och den behärskas också bäst. Strukturen *skulle + ha + supinum* i huvudsatsen och pluskvamperfektum i bisatsen är mer sällsynt i materialet.

Vad gäller olika feltyper har abiturienterna gjort mest fel i tempusformer i bisatsen. Felen kan dock även påträffas i huvudsatsen, i bisatsen eller såväl i huvudsatsen som i bisatsen. Färre än hälften av de konditionala satsfogningarna i materialet är korrekta. Det framgår av resultaten att det finns ett samband mellan bedömning och behärskning av konstruktionen mellan färdighetsnivåerna. Abiturienten behöver dock inte vara på den högsta färdighetsnivån för att hen skall kunna använda konditional satsfogning rätt eftersom det finns korrekta strukturer på alla nivåerna. I fortsatta studier skulle det exempelvis vara intressant att mer ingående undersöka hur hjälp verbet *skulle* och konditionala satsfogningar presenteras i läroböcker i B2-svenska.

Nyckelord: svenska som andraspråk, språkinläring, *skulle*, konditional satsfogning

Innehåll

Abstrakt

1	Inledning	6
1.1	Syfte	7
1.2	Material och metod.....	8
1.3	Avhandlingens disposition	9
2	Teoretisk bakgrund	10
2.1	Allmänt om verb.....	10
2.1.1	Tempus	11
2.1.2	Verbkedjor	14
2.2	Det temporala hjälp verbet <i>skola</i>	16
2.3	Konditional satsfogning	18
2.4	Konditional satsfogning i svenskundervisning	21
2.5	Förstaspråk, andraspråk, främmandespråk och inlärarespråk.....	22
3	Tidigare studier	23
4	Material och metod	25
4.1	Material	25
4.2	Metod	27
5	Resultat.....	30
5.1	<i>Skulle</i> utan konditional satsfogning.....	30
5.2	Konditional satsfogning	32
5.2.1	Frekvens.....	32
5.2.2	Form.....	35
5.2.3	Korrekthet och feltyper.....	39
5.2.4	Behärskning på olika färdighetsnivåer	42
6	Sammanfattning och diskussion	46

Litteratur.....	50
Bilaga	52
Lyhennelmä.....	56
Tabeller	
Tabell 1 Kännetecken för tempus efter SAG (4: 204–206).....	13
Tabell 2 Fördelning av abiturienterna (n=89) i nivågrupper	27
Tabell 3 Antal uppsatser och konditionala satsfogningar enligt examenstillfälle .	33
Tabell 4 Fördelning av konditionala satsfogningar enligt skrivuppgift	34
Tabell 5 Tempus i de excerperade konditionala satsfogningarna.....	36
Tabell 6 Korrekthet av verbformerna i uppsatserna	39
Tabell 7 Korrekthet i konditionala satsfogningar enligt nivågrupp.....	43

1 Inledning

Verb har en viktig roll i svenska språket. Varje sats behöver minst ett verb i svenskan och utan verb kan språkbrukare inte konstruera fullständiga meningar. Att behärska svenskans verblexikon och kännetecken för verben kan vara utmanande för inlärare av svenska som andraspråk (Philipsson 2007: 22). Verb som ordklass är avgränsad i jämförelse med andra ordklasser i svenskan. Grunden för detta är verbens speciella karakteristiska böjning (Hultman 2003: 140, 152).

I avhandlingen undersöks användning av hjälpverbet *skola* som temporalt hjälpverb, m.a.o. fästs inte uppmärksamhet vid hjälpverbets eventuella modala betydelse i analysen. I studien fokuseras på användning av verbstrukturen *konditional satsfogning* i finska abiturienters uppsatser i svenska som är skrivna i studentexamina på våren och på hösten år 2011 respektive år 2012. Med konditionala satsfogningar avses en konstruktion där den överordnade satsen innehåller hjälpverbet *skulle* och den underordnade satsen har *tempusförskjutning*. Målgruppen i studiens analys är finska abiturienter varför ämnesområdet för undersökningen är svenska som andraspråk. Enligt Abrahamsson (2009: 14) används termen *andraspråk* som paraplyterm som kan syfta både till de språk som lärs in i en miljö där språket används för kommunikation och som lärs in som främmande språk. Eftersom materialet består av abiturienternas uppsatser är det också intressant att lägga märke till på vilken färdighetsnivå konstruktionen används.

Konditional satsfogning lärs ut i den s.k. B-svenskan i årskurs 9 i grundskolan och sedan på kurserna 4 och 5 i gymnasiet fördjupas det mer i strukturen och dess funktioner. På kurs 4 lärs ut den s.k. konditionalis I och på kurs 5 den s.k. konditionalis II. I Svenska Akademiens grammatik (SAG) (1999: 272) presenteras det olika typer av konditionala satsfogningar, men i skolgrammatiken omtalas konstruktionen bara i samband med en huvudsats följd av en *om*-villkorssats. Den konditionala satsfogningen är en komplex struktur. Exempelvis kan val av tempus i huvudsatsen och i villkorssatsen bereda svårigheter för finska studerande. Det är viktigt för bl.a. svensklärare att få information om hur abiturienter kan mer komplexa strukturer i svenska språket.

Mig veterligen finns det inga tidigare studier med fokus på konditionala satsfogningar i abiturientuppsatser av finskspråkiga gymnasister. Sundman (2018) har forskat i bruket av hjälpverbet *skola* och dess finska motsvarigheter och Muittari (1996) har undersökt verb i infödda talares och finska inlärares svenska kvantitativt (se mera i kapitel 3). Det är också relevant att undersöka temat eftersom det är intressant grammatiskt men även pedagogiskt.

1.1 Syfte

Syftet med föreliggande undersökning är att studera hur finska abiturienter som läser svenska som andraspråk har använt konditionala satsfogningar i sina uppsatser. I studien undersöks även användning av det temporala hjälpverbet *skola* i preteritum i uppsatser men tyngdpunkten ligger på de konditionala satsfogningarna. Alla konditionala satsfogningar kommer att exciperas ur valda uppsatser och det kommer att tittas närmare på om konstruktionerna är korrekt bildade eller om det förekommer felaktiga strukturer.

I denna undersökning besvaras följande forskningsfrågor:

- Vilka andra sammanhang än konditional satsfogning är typiska för bruket av hjälpverbet *skulle* i huvudsatsen i materialet?
- I vilken utsträckning använder abiturienterna konditional satsfogning?
- Vilken uppsatsrubrik gynnar mest förekomsten av konditionala satsfogningar?
- Hur väl behärskar abiturienterna konstruktionen?
- Vilka är de vanligaste felen i konstruktionen?
- Finns det något samband mellan användning av konditional satsfogning och poängtalet av uppsatserna?

Hypotesen för denna undersökning är att abiturienterna på högre färdighetsnivåer i högre utsträckning använder konditionala satsfogningar och att de är felfria. Vidare är det utgående från resultaten i min kandidatavhandling befogat att anta att resultaten även i föreliggande undersökning visar att 10–15 % av uppsatserna innehåller en konditional satsfogning. Det kan också antas att konstruktionen används lite och att de vanligaste felen finns i tempusformen i bisatsen.

1.2 Material och metod

Materialet i undersökningen utgörs av finska abiturienters uppsatser i svenska. Uppsatserna är skrivna i studentexamen på våren och på hösten år 2011 respektive år 2012. Uppsatserna har ställts till Åbo universitets och mitt förfogande av Studentexamensnämnden. Varje student har skrivit två uppsatser. Materialet omfattar två texter av cirka 100 abiturienter från vardera terminen. Sammanlagt består materialet av 812 uppsatser.

Undersökningen baserar sig delvis på samma material som redan tidigare analyserats i min kandidatavhandling (Smedberg 2018). I min kandidatavhandling studerade jag 732 uppsatser och analysmaterialet bestod av 87 konditionala satsfogningar. I denna undersökning är materialet och antalet belägg större. Syftet med min tidigare studie var att studera hur finska abiturienter som läser svenska som det andra inhemska språket har använt konditionala satsfogningar i sina uppsatser. Metoderna var främst kvalitativa med kvantitativa drag. I min kandidatavhandling tog jag dock inte ställning till användning av *skulle* i enstaka satser eller till uppsatsrubriker medan jag i denna undersökning syftar till att presentera exempel på användning av *skulle* i abiturienternas uppsatser mer omfattande samt att redogöra för vilken uppsatsrubrik som mest gynnar förekomsten av konditionala satsfogningar.

Även i denna undersökning behandlas resultaten främst ur ett kvalitativt perspektiv. Analysen består av materialet som är insamlat från alla uppsatserna i materialet. Jag analyserar bruket av konditionala satsfogningar och hjälpverbet *skola* i preteritum (*skulle*) i huvudsatser i andra typiska sammanhang, t.ex. verbkedjor av typen *Jag skulle vilja tacka...* Jag genomför en grammatisk analys, mer specifikt en felanalys. Infallsvinkeln i min undersökning är i första hand kvalitativ men även kvantitativa tillvägagångssätt kommer till användning.

Eftersom jämförelsen av resultaten mellan de olika färdighetsnivåerna utgör en viktig aspekt i undersökningen, har abiturienterna indelats i tre färdighets-/nivågrupper enligt de två producerade uppsatsernas sammanlagda poängantal. De tre nivågrupperna är bildade på basis av hur många poäng av de totala 99 poängen abiturienterna har fått för

sina uppsatser. Det finns 11 abiturienter i grupp 1, alltså på den högsta nivån, och de har fått totalt 91–73 poäng för sina uppsatser. Nivå 2 omfattar 73 informanter med totalpoäng mellan 71–39 och den sista gruppen (grupp 3) utgörs av sex abiturienter som har fått 37–23 av de totala 99 poängen. Resultaten behandlas på gruppnivå men enstaka informanters prestation kommer också att analyseras. Materialet och metoderna kommer att presenteras utförligare i kapitel 4.

1.3 Avhandlingens disposition

Avhandlingen består av sex kapitel. I kapitel 2 presenteras den teoretiska bakgrunden. I detta kapitel definieras de viktigaste begreppen. Det tas en närmare titt på hjälpverbet *skola*, konditional satsfogning och dess struktur genom att redovisa hur de framställs i SAG. Vidare redogörs det för när och på vilket sätt konditional satsfogning tas upp i svenskundervisning. I kapitel 3 redovisas tidigare studier inom temat. Materialet och metoderna för undersökningen presenteras i kapitel 4 med hjälp av exempel och tabeller. I kapitel 5 analyseras de excerperade beläggen. Analysen tar fasta på form, frekvens, korrekthet och feltyper samt behärskning av konditional satsfogning på olika färdighetsnivåer. I det sista kapitlet sammanfattas och diskuteras resultaten av studien.

2 Teoretisk bakgrund

I detta kapitel redogörs för den teoretiska bakgrunden för studien. I kapitlet definieras de begrepp som är centrala för avhandlingen. Inledningsvis presenteras allmän information om verb som ordklass i svenska språket i avsnitt 2.1. Det tas en titt på tempus av verb och de regler som hör till det. Vidare presenteras begreppet verbkedja. I avsnitt 2.2 redogörs det för verbet *skola* som temporalt hjälpverb. Därefter, i avsnitt 2.3, diskuteras det mest centrala begreppet i studien, konditional satsfogning. Kapitlet avslutas med en kort presentation av konditional satsfogning i svenskundervisning samt redovisning av begreppen förstaspråk, andraspråk, främmandespråk och inlärarespråk. I kapitlet illustreras olika strukturer och särdrag med exempel. Exempelen kan vara från grammatikor eller från materialet (om koden, se avsnitt 4.1). Om ingen källa anges i samband av exemplen är exemplet mitt eget.

2.1 Allmänt om verb

Svenskans verb bildar en öppen ordklass. Enligt Holm & Nylund (1993: 84) uttrycker verb vad någon gör eller vad som händer. Att verb i svenskan utgör en öppen ordklass betyder att nya verb uppstår hela tiden och att det är lätt att bilda nya verb med hjälp av ord från andra ordklasser (Hultman 2003: 36–37). Det finns olika möjliga sätt att bilda nya verb. Verb kan nybildas genom avledning (t.ex. *bistå*), sammansättning (t.ex. *underordna*) och förkortningar (t.ex. *jfr* av verbet *jämföra*).

Enligt Hultman (2003: 140) indelas svenskans verb i två kategorier: i huvudverb och i hjälpverb. Huvudverb uttrycker avslutade eller oavslutade processer (t.ex. *skriva*), händelser (t.ex. *förlora*) och tillstånd (t.ex. *bo*). Hjälpverb används tillsammans med huvudverb. Med andra ord kan en enhetlig sats inte bildas bara med ett hjälpverb utan det behövs vanligen också ett huvudverb. Hjälpverb kan uttrycka tid (*temporala*), passiv (*passivbildande*) eller sätt att göra (*modala*). Temporala hjälpverb (t.ex. *ha*) används för att bilda tempus med ett hjälpverb. De passivbildande hjälpverben är *vara* och *bli* och de används tillsammans med huvudverbets participform. Modala hjälpverb används mest

när man vill uttrycka kunnandet (*kunna*), viljan (*vilja*) eller tvånget (*måste*) (Hultman 2003: 140–141, 144–146).

Flera ordklasser som substantiv, adjektiv och verb böjs i svenska språket men verb skiljer sig från de andra ordklasserna på grund av sin speciella böjning (Hultman 2003: 140, 152). Paavilainen (2015) konstaterar att böjning av svenskans verb inte är speciellt lätt för de finska inlärarna av svenska. I hennes material var cirka hälften av presens- och perfektformerna felaktiga. Enligt Hultman (2003: 140, 152) finns det två slags svenska verb, *infinita* och *finita*. Presens (t.ex. *spelar, ringer*), preteritum (t.ex. *spelade, ringde*) och imperativ (t.ex. *spela, ring*) klassificeras som *finita* former medan infinitiv (t.ex. *spela, ringa*) och supinum (t.ex. *spelat, ringt*) är *infinita* verbformer. Svenskans verb indelas i fyra böjningsgrupper, dvs. konjugationer, beroende på verbets preteritumsuffix (SAG 2: 557).

Svenskans verb har olika roller (Hultman 2003: 140). Varje sats behöver ett tidsuttryck. Tid kan uttryckas till exempel med verbets olika tidsformer m.a.o. tempus (se avsnitt 2.1.1). Utöver tempus böjs svenskans verb också i modus och i diates. Svenskan har tre modus: indikativ, konjunktiv och imperativ men bara indikativ och imperativ är levande nuförtiden. Indikativ är det vanligaste moduset och med det avses helt enkelt verbens tempusböjda normalformer i presens och preteritum. Indikativ används när man vill uttrycka att något är sant (t.ex. *är, gick*). Imperativ är verbens uppmaningsform t.ex. *Var tyst!, Gå!* (Hultman 2003: 152–153, 154–155). Diates uttrycker satsens semantiska roller. I svenska språket används begreppet diates i samband med verbens *s*-former. Verbformer med *s*-ändelse är *s*-passiv (t.ex. *läses*), deponens (t.ex. *minnas*) och reciprok (t.ex. *träffades*) (SAG 2: 552–557). Verbens *s*-former som används i deponens eller i reciprok betydelse är aktiva verbformer medan verbens *s*-passivum har en passiv betydelse. Gemensamt för alla verbformer med *s*-ändelse är att det i satsen betonas vad som görs, med andra ord aktionens objekt i stället för agenten dvs. vem som gör (SAG 2: 553).

2.1.1 Tempus

Som framkommit behöver varje sats i svenskan ett tidsuttryck. Tiden i satsen kan uttryckas på olika sätt till exempel med verbens tempus. I SAG (1: 231) definieras begreppet *tempus* på följande sätt: ”grammatisk kategori som anger en aktions tid i

förhållande till talögonblicket eller till en annan tidpunkt som i sin tur är relaterad till talögonblicket”. Med andra ord placerar tempus satsens aktion på tidslinjen i förhållande till talögonblicket. Typiskt för svenskans tempus är att valet av tempus är fritt vilket betyder att många satsfogningar bestående av matrissats och bisats kan innehålla olika tempus (SAG 4: 254).

Varje tempus har sina egna kännetecken. Böjningsformer av det finita verbet (= huvudordet i satsens predikatsled) anger tempus (presens eller preteritum) men tempus kan ibland bildas också med hjälp av temporala hjälpverb (*ha, skola, komma*). Enligt Ekerot (2011: 117–118) har svenskan två enkla tempus och övriga tempus som bildas av verbens sammansatta verbformer. Indelningen i tempustyper presenteras i tabell 1. Böjningsformer, suffix och ändringar i verbstam skapar olika tempus från verbets infinitivform och är exempel på de syntaktiska kännetecknen. Tempus fäster verbfrasens aktion till en viss tidsdomän. Det uttrycker om satsens tid ligger i dåtid, i nutid eller i framtid. Nutiden omfattar talögonblicket medan framtiden omfattar talögonblicket och senare (SAG 4: 206). Dåtiden sträcker fram till talögonblicket men omfattar inte detta. Tidsdomänen hos presens är nutiden och framtiden och preteritumtempusets tidsdomän innesluter förfluten tid fram till nutiden. Tabell 1 beskriver dessa ovannämnda kännetecken för tempusformer i det svenska språket.

Tabell 1 Kännetecken för tempus efter SAG (4: 204–206)

Tempus	Typ	Syntaktisk funktion	Betydelse
presens t.ex. <i>spelar</i> , <i>sjunger</i>	- enkelt tempus	- böjningsform - suffix <i>-r</i>	- nutid - framtid
preteritum t.ex. <i>spelade</i> , <i>sjöng</i>	- enkelt tempus	- böjningsform - suffix - vokalväxling	- dåtid
perfektum t.ex. <i>har spelat</i> , <i>har sjungit</i>	- sammansatt tempus - perfektuellt	- hjälpverbet i presens - huvudverb i supinum	- aktionen är fullbordad
pluskvamperfektum t.ex. <i>hade spelat</i> , <i>hade sjungit</i>	- sammansatt tempus - perfektuellt	- hjälpverbet i preteritum - huvudverb i supinum	- dåtid - aktionen var fullbordad
futurum t.ex. <i>ska spela</i> , <i>ska sjunga</i>	- sammansatt tempus - futuralt	- hjälpverbet i presens - huvudverb i infinitiv	- framtid
futurum preteritum t.ex. <i>skulle spela</i> , <i>skulle sjunga</i>	- sammansatt tempus - futuralt	- hjälpverbet i preteritum - huvudverb i infinitiv	- framtid

I tabell 1 visas att man kan skilja mellan sex huvudtempus i svenska (SAG 4: 205). Två av dessa (presens och preteritum) är enkla tempus. Med begreppet enkelt tempus avses det tempus som förekommer i den finita verbformen t.ex. *spelar*, *spelade*. Övriga tempus (perfektum, pluskvamperfektum, futurum och konditional) bildas av ett temporalt hjälpverb och enkelt tempus (tabell 1). Dessa sammansatta tempus kan ännu indelas i två grupper: de perfektuella tempusen och de futurala tempusen. De perfektuella bildas med hjälpverbet *ha* (*har spelat*, *hade sjungit*) och de futurala tempusen bildas av de andra temporala hjälpverben *skola* eller *komma* (t.ex. *ska spela*, *skulle sjunga*) (SAG 4: 204).

Med hjälp av verbböjning skapas det skillnader mellan olika tempus. I tabell 1 kan man se att alla tempus har sina egna kännetecken. De kan vara bland annat suffixändelser (t.ex.

spelar, sjungit), vokaländringar i verbstammen (t.ex. *sjöng*) eller bildning av verbkedjor (t.ex. *hade spelat, ska sjunga*). Vokaländringar sker inte i alla preteritumformer. Preteritum anges med ett suffix vid svaga verb och vid starka verb vanligen med vokalväxling i verbstammen och med avsaknad av suffix (SAG 4: 223).

Presens är det tempus som har betydelsen i nutid, dvs. att det beskriver vad som händer i talögonblicket. Med presens kan man också hänvisa till framtiden, såsom futurum och futurum preteritum. Tempus som har betydelsen i förfluten tid är preteritum, perfektum samt pluskvamperfektum. Händelser som beskrivs i preteritum har hänt i dåtid. De sammansatta verbformerna (perfektum, pluskvamperfektum) har det temporala hjälpverbet *ha* som uttrycker att tillståndet följer efter den underordnade verbfrasen funktion. I dessa tempus är hjälpverbet på någotvis relevant vid hjälpverbets egen tid att den underordnade verbfrasens aktion har inträffat (SAG 4: 231).

2.1.2 Verbkedjor

Satserna i svenska språket innehåller olika fraser. Med begreppet verbfras avses en fras med verb som huvudord (SAG 1: 237). Huvudordet får olika bestämmningar och tillsammans skapar de en fras. Bestämningarna i en verbfras varierar men några exempel är objekt till transitiva verb, predikativ samt olika slags adverbial (Hultman 2003: 228–229). Det är möjligt att verbfrasen endast har ett verb men den kan också innehålla en verbkedja. En verbkedja utgörs av ”en sekvens av verb som uppstår när ett verb överordnas en verbfras vars huvudord är överordnat ett annat verb etc.” (SAG 1: 237). Detta illustreras i SAG (1: 237) med följande exempel: ”<skulle <vilja <ha <försökt <sluta <röka de här starka cigaretterna>>>>>> där *skulle* är hela verbfrasens huvudord. En verbkedja fungerar som bestämning till verbfrasens överordnade verb.” Vissa verb, hjälpverb eller huvudverb, kan få en verbfras som bunden bestämning, dvs. bilda en verbkedja men det behövs alltid minst två verb (SAG 3: 278). I exemplet ovan innehåller verbfrasen till och med sex verb: *skulle* är huvudord i verbfrasen som framkommit och de andra verben, *vilja, ha, försökt, sluta* och *röka*, bildar verbkedjan.

Verbfrasens huvudord (= supinumfrasens *ha* eller övriga hjälpverb) står alltid i finit form, dvs. i presens (*måste*) eller i preteritum (*hade*) (se avsnitt 2.1). Frasens övriga verb (= verbkedjan) står i infinita former, dvs. i infinitiv (*äta*) eller i supinum (*sjungit*). Enligt

Hultman (2003) avgör verbfrasens huvudord i vilken form det närmast följande verbet står: supinumformen kommer efter hjälp verbet *ha* och efter övriga hjälpverb följer verbet i infinitiv. I det följande ges exempel på satser som innehåller verbfraser med verbkedjor. Exempelen är samlade från abiturienternas uppsatser som utgör materialet för denna undersökning. Efter varje exempel finns det en identifieringskod som redogörs för i avsnitt 4.1.

- (1) Jag **ska** flytta till Sverige efter skolan. (Vt12_078_3.1_2)
- (2) Man kunde göra det. (Vt11_004_3.4_2)
- (3) *Hade vi inte haft hostfamiljer hjälpa oss, skulle vi inte har [korrekt: ha] haft så kul tid. (Ht11_098_3.1_2)

I det första exemplet finns det en verbkedja med två verb. Huvudordet i verbfrasen är det temporala hjälp verbet *skola* och som bestämning till det överordnade verbet fungerar verbet *flytta*. Det överordnade verbet *ska*, som är markerat med fet stil, är det finita verbet i verbkedjan och står i presens. Det infinita verbet *flytta* står däremot i infinitiv. Exempel 2 har också en verbkedja som består av två verb. Det finita verbet, verbfrasens huvudord, är det modala hjälp verbet *kunna* som står i preteritum (*kunde*). Verbet *göra* är en bestämning till huvudordet och det står i infinitiv på samma sätt som verbet *flytta* i exempel 1. Det tredje exemplet är en mening som innehåller två olika verbfraser. Båda verbfraserna inkluderar också en verbkedja. Den senare satsen är huvudsats i meningen och dess verbkedja består av tre verb: *skulle*, *ha* och *haft*. Det temporala hjälp verbet *skola* är huvudordet och verben *ha* och *haft* dess bestämningar. Huvud verbet står i preteritum och bestämningar såväl i infinitiv (*ha*) som i supinum (*haft*). Verbkedjan i bisatsen omfattar tre verb. Huvudordet, hjälp verb *ha*, är i preteritum (*hade*) och bestämning till detta är samma verb men i supinum (*haft*). Supinumfrasen (*haft*) styr infinitivfrasen *hjälpa*.

Från syntaktisk synvinkel är de infinita verbformerna objekt till de finita formerna (Hultman 2003: 229). I de första två exemplen är hjälp verbet (*skola* eller *kunna*) det finita verbet och det infinita verbet, *flytta* eller *göra*, dess objekt. I det sista exemplet finns det två finita former (*skulle* och *hade*) och infinita verbformer är deras objekt. Om verbkedjorna i exempel 1–3 placeras i verbkedjaschemat (finit verb (objekt (objekt)))

(Hultman 2003: 229) ser de ut så här: (ska (flytta)), (kunde (göra)) och (skulle (ha (haft))) samt (hade (haft (hjälpa))). Från exemplen framkommer att det temporala hjälpverbet *ha* tar supinumfrasen som bestämning och de övriga hjälpverben däremot infinitivfrasen.

2.2 Det temporala hjälpverbet *skola*

I det svenska språket finns det verb som behöver ett annat verb för att bilda en verbfras i satsen. Sådana verb kallas *hjälpverb*. Som framkommit i avsnitt 2.1 finns det ett samband mellan huvudverb och hjälpverb. Enligt SAG (1: 178) är *hjälpverb* ”verb som i (en viss betydelse) vanligtvis har en annan verbfras eller participfras som obligatorisk och enda bundna bestämning”. Enligt Hultman (2003: 144) står verb som följer efter hjälpverben oftast i infinitiv. Den mest allmänna avvikelser är det temporala hjälpverbet *ha* som följs av supinum.

Svenskans hjälpverb kan indelas i tre kategorier (*modala*, *temporala* och *övriga*) enligt deras betydelse (Hultman 2003: 145–146). Modala hjälpverb modifierar satsens innehåll på något sätt. Med modala hjälpverb kan man uttrycka exempelvis hur nödvändigt eller sant satsens innehåll är, subjektets roll, aktion, önskvärdhet eller en dold möjlighet för något att hända (Hultman 2003: 146, SAG 4: 282–283). *Vilja*, *kunna*, *skola*, *måste* och *få* är exempel på modala hjälpverb. De temporala hjälpverben är *ha*, *skola* och *komma att*. Med andra verb bildar de temporala hjälpverben sammansatta tempus (dvs. tidsformer) (Hultman 2003: 145). Den tredje kategorin består av övriga hjälpverb. Med ordet *övriga* syftas på hjälpverb som inte har någon modal eller temporal funktion. Exempel på verb i den sista kategorin är huvudverb som ibland fungerar som hjälpverb t.ex. *börja*, *bruka* och *fortsätta*. De övriga hjälpverben används inte lika ofta som verb i de två andra kategorierna (Kytölä 2018: 14).

Som framkommit kan *skola* vara ett modalt eller ett temporalt hjälpverb. Att dra gränsen mellan hjälpverbets *skola* modala och temporala betydelse är inte enkelt (SAG 4: 248). I det följande tas en närmare titt på användningen av hjälpverbet *skola* i den temporala betydelsen eftersom tempus har en central funktion i denna undersökning.

Som konstaterats kan *skola* kategoriseras som temporalt hjälpverb vilket betyder att komplementets aktion följer efter hjälpverbets tid (SAG 4: 246). Hjälp verbet förekommer i synnerhet i presens (*skall/ska*) och preteritum (*skulle*). I presens låter *skall* förstå att det finns en plan för den kommande aktionen. Den här planen kan innebära t.ex. en avsikt eller att subjeksreferenten har fått en rekommendation eller ett råd (exempel 4–7). Hjälp verbet kräver också i presens att den planerade aktionen blir verklighet (exempel 4 och 7) (SAG 4: 246–247).

- (4) Idag *ska* jag *berätta* er hurdana kulturintressen ungdomar har i Finland. (Ht12_074_3.3_2)
- (5) *Ska* vi inte *gå* på en tenniskurs igen? (Vt11_015_3.1_1)
- (6) Jag tror att jag *ska ha* [alternativt: Jag tror att jag kommer att ha] även mer nytta av vad jag lärde i framtiden. (Vt12_038_3.1_2)
- (7) Vi *ska lämna* det här landet och *fara* utomlands! (Vt11_019_3.1_2)

Aktionen i exempel 4 och 5 antyder subjeksreferentens/subjektreferenternas avsikt eller överenskommelse och i båda exemplen är det möjligt att subjektreferenten har fått en rekommendation. I påståendesatser (exempel 4) är det speciellt vanligt att *skall* uppträder med 1. personens subjekt (SAG 4: 250). *Skall* och 2. personens subjekt förekommer däremot oftast i frågor (exempel 5) (SAG 4: 250). I exempel 6 är det fråga om en förutsägelse eller sannolikhet i framtiden varför *kommer att* med ren futural betydelse är ett alternativ i denna kontext (SAG 4: 250). *Skall* är inte fel här men *kommer att* möjligen ett vanligare uttryckssätt. Exempel 7 uttrycker subjektreferenternas plan gällande den förekommande aktionen. Att aktionen blir verklighet framkommer i exempel 4, 5 och 7 eftersom meningarna inte innehåller några verb som uttrycker osäkerhet.

I preteritum används *skulle* för att fastställa att en aktion sker senare än en tematisk tid i det förflutna (SAG 4: 247). I de fall där *skulle* har övervägande temporal betydelse i påståendesats utgår talaren i talögonblicket ifrån att den underordnade verbfrasens aktion har ägt rum eller förutses att äga rum i framtiden (exempel 8 och 9) (SAG 4: 248).

- (8) En stor fråga är vad samhälle *skulle* (alternativt: *ska*) *göra* för det. (Ht12_071_3.3_2)
- (9) Lite anade vi då, i januari 2020, hur stor roll digital undervisning *skulle* (*komma att*) *spela* under detta år.

Båda exemplen (8 och 9) innehåller såväl en överordnad sats som en underordnad sats. Talögonblicket i meningar visar att aktioner i de underordnade satserna beräknas att inträffa i framtiden. I exempel 8 är även presensformen (*ska*) möjlig då det är fråga om framtiden.

2.3 Konditional satsfogning

I detta avsnitt redogörs det för framställningen av konditional satsfogning i SAG och de mest centrala begreppen definieras. Vidare redovisas några formella och semantiska aspekter på konditional satsfogning. Begreppen illustreras med hjälp av exempel från materialet samt från SAG.

Enligt SAG (1: 190) är konditionalis en verbförbindelse som består av ett överordnat verb *skulle* och en underordnad verbfras. Den underordnade verbfrasens aktion måste uttrycka antingen osannolikhet eller vara irreell. Ett kännetecken för svenskans konditionalis är det futurala hjälp verbet *skola* i preteritum. Svenskans konditionalis har två tempus: futurum preteritum och futurum pluskvamperfektum. Futurum preteritum bildas med *skulle* och infinitiv (exempel 10) medan futurum pluskvamperfektum betecknar konstruktionen *skulle + ha + supinum* (exempel 11) (SAG 4: 268).

(10) Om hon *vore* i Berlin nu, så *skulle* hon säkert *sitta* på kafé. (SAG 1: 190)

(11) Jag *skulle ha* inte *haft* möjligheten att delta i språkkampen utan stipenden.
(Vt12_005_3.1_1)

I exempel (10) omfattar verbkedjan hjälpverbets *skola* preteritumform (*skulle*) och infinitivformen av det följande verbet (*sitta*). Den underordnade verbfrasens aktion är här irreell, dvs. hon är inte i Berlin. Exempel 10 har alltså tempus futurum preteritum. Futurum pluskvamperfektum förekommer i exempel 11 där *skulle* och *ha* är hjälpverben och *haft* huvudverbets supinumform. På samma sätt som i exempel 10 är aktionen irreell: skribenten har haft möjlighet att delta i språkkampen.

Strukturen konditional satsfogning innehåller två viktiga termer: *konditional* samt *satsfogning*. I SAG (1: 189) konstateras det att det med *konditional* avses preposition (*i*

händelse av, SAG 2: 712), subjunktion (t.ex. *såvida, ifall*) eller bisats som anger villkor. Villkorsbisats inleds ofta av en konditional subjunktion, oftast *om*. Konditional definieras vidare som en logisk relation mellan den överordnade satsen och den underordnade satsen som är ett villkor för det som har sagts i den överordnade satsen. Med *satsfogning* avses en konstruktion som innehåller en överordnad sats och en underordnad bisats. Den underordnade satsen har inverkan på satsens semantiska typ (SAG 1: 222). *Konditional satsfogning* för sin del består av en överordnad sats och dess konditionala bisats (exempel 12). Hultman (2013: 269) beskriver begreppet *konditional satsfogning* på samma sätt: en överordnad sats som innehåller en villkorssats bildar en konditional satsfogning.

(12) Jag *kommer* om du *vill*. (SAG 1: 222)

I exempel (12) är *jag kommer* den överordnade satsen och *om du vill* dess konditionala bisats.

I det följande fokuseras det först på formella aspekter och sedan på semantiska aspekter på konditional satsfogning. Typiskt för den konditionala satsfogningen och villkorsfallet är konjunktiv och tempusförskjutning. Enligt SAG (4: 272) anges villkoret i bisatsen och den villkorsberoende omständigheten i matrissatsen. När bisatsen uttrycker en *osannolik* eller *irreell* betingelse är matrissatsens villkorsberoende aktion automatiskt *osannolik* respektive *irreell* (exempel 13). Enligt SAG (4: 272–273) finns det tre inskränkningar när *irrealitet/osannolikhet* uttrycks i den konditionala satsfogningens satser: 1) en eller båda satserna måste innehålla dubbel tempusförskjutning om det anges *osannolikhet* (exempel 14), 2) *skulle* används inte i bisatsen förutom med speciell betydelse (exempel 15), 3) preteritum av verbet *vara* (*var*) används ogärna i matrissatsen för att ange osannolikhet utan *vore* eller *skulle* + huvud verbet föredras (exempel 16). Däremot kan båda formerna, *var* och *vore*, användas i bisatsen. Enligt SAG (4: 281) anges *osannolikhet* i en bisats med tempusförskjutning om en omständighet i bisatsen är beroende av fakticitet i den överordnade satsen (exempel 17). I den konditionala bisatsen är bisatsinledare oftast *om* men det kan också vara *ifall* eller *även om* i koncessiv *konditional satsfogning* (exempel 18) (SAG 4: 275). Bisats kan i talspråk också bildas utan en konditional subjunktion med omvänd ordföljd (exempel 19).

- (13) Om vi *köpte* återvinningsbara böcker **skulle** det *vara* billigare.
(Ht11_020_3.3_2)
- (14) I princip **skulle** jag *gå* till Tyskland om jag *vore* modig.
(Vt12_075_3.2_2)
- (15) Du **skulle** *träffa* vänner om du *hade* tid. (Vt12_066_3.4_2)
- (16) Om boken inte *var/vore* färdig, *vore* han inte/ ?*var* han inte /**skulle** han inte vara på väg till Athen nu. (SAG 4: 273)
- (17) Om du *hjälpte* mig, **skulle** jag *bli* färdig i så god tid att vi *hann gå* på bio.
(SAG 4: 281)
- (18) Även om jag *vore* chefssekreterare, så **skulle** jag inte *få veta* något om ärenden. (SAG 4: 275)
- (19) **Hade* vi inte *haft* hostfamiljer hjälpa oss, **skulle** vi inte *har* [korrekt: *ha*] *haft* så kul tid. (Ht11_098_3.1_2)

I exempel 13 uppfylls villkorsrelationen. Att aktionen i båda satserna är osannolik framkommer i verbformerna (*skulle vara, köpte*, dvs. tempusförskjutning). I exempel 14 framställs osannolikhet i hela meningen med tempusförskjutning (*skulle gå, vore*). Enligt regeln används *skulle* inte i bisatsen. *Skulle* kan dock förekomma i bisatsen när bisatsen uttrycker ett av följande fall: tvång eller avsikt, osannolikhet på grund av moraliska tankar eller rimlighetsbedömningen eller att bisatsens eventuella aktion ligger i framtiden (SAG 4: 271). I exempel 15 visas att matrissatsens tempus är futurum preteritum (*skulle träffa*) och tempus i bisatsen är preteritum (*hade*). Av exempel 16 framgår att *vara*-verbets preteritumform (*var*) inte gärna används i matrissatsen vad gäller konditionala satsfogningar. Däremot kan verbets gammalmodiga konjunktivform (*vore*) användas i bisatsen (SAG 4: 269). Att använda preteritumformen i huvudsatsen och konjunktivformen i bisatsen är inte fel men av stilistiska grunder rekommenderar man inte bruket av både preteritum- och konjunktivform av samma verb i en mening (SAG 4: 269). I exempelmening 17 förekommer en ytterligare bisats utöver villkorsbisatsen, men även där uppvisar verbet tempusförskjutning eftersom bisatsens sanningshalt är beroende av fakticitet i den överordnade satsen. Som framställs i de fyra första exemplen (13–17) inleds bisatsen oftast med konjunktionen *om* men det finns också några andra möjliga bisatsinledare t.ex. *även om* (exempel 18). I exempel 19 finns det ingen bisatsinledare vilket också är möjligt.

Det finns också semantiska aspekter på konditional satsfogning. Som framkommit består konditional satsfogning av en överordnad sats som innehåller en underordnad sats som anger villkor. I konditional satsfogning är det villkorsrelationen som avgör om konditionalsatsen ger ett tillräckligt villkor för matrissatsens sanning (SAG 4: 272). Som konstaterats uttrycks irrealitet eller osannolikhet med *konjunktiv* eller *tempusförskjutning*. Med tempusförskjutningen visas att talaren måste bedöma aktionens realitet (SAG 1: 231). Preteritum eller pluskvamperfektum används till att ange att aktionen i villkorssatsen är irreell eller osannolik (exempel 20). Enligt Hultman (2013: 269) är den överordnade satsens tempus oftast futurum preteritum som uttrycker en aktion efter den tematiska tiden.

(20) Jag *skulle ha studerat* norska, om jag *hade haft* mera tid.
(Vt12_066_3.2_2)

I exempel 20 står verbet i pluskvamperfektum i bisatsen vilket uttrycker irrealitet i satsen. Pluskvamperfektum används i bisatsen för att visa att aktionen har skett i förskjuten tid, dvs. det är fråga om tempusförskjutning.

2.4 Konditional satsfogning i svenskundervisning

Enligt Ericsson (1989: 41) har grammatiken haft en stor roll i språkundervisningen. Ericsson (1989: 107) påpekar också att ”språket utformas med hänsyn till de ändamål det har i den adekvata miljön”. Härnäst beskrivs kortfattat framställning av konditionala satsfogningar i läromaterial i B2-svenska, dvs. medellång lärokurs som de flesta finskspråkiga svenskinlärare följer.

Konditional satsfogning lärs ut i gymnasiet och den förekommer i skolgrammatiken på kurserna 4 och 5. Exempelvis beskrivs i kursboken Magnet 4 (Bulut m.fl. 2011: 170) bildning av svenskans konditionala satsfogning på samma sätt som i SAG (4: 268). I nutid bildas den med *skulle + infinitiv* och villkorssatsen har *preteritum* och i förfluten tid med *skulle + ha + preteritum* och med *pluskvamperfektum* i villkorssatsen. Enligt Lahti och Miettinen (1981: 105) bildas svenskans konditionalis med det modala hjälp verbet *skulle* t.ex. *Kim skulle komma, men han blev sjuk*. Lahti och Miettinen (1981: 100) definierar konditionalis som en konditional eller imaginär aktion.

2.5 Förstaspråk, andraspråk, främmandespråk och inlärarspråk

Grundläggande terminologi i andraspråksinlärning omfattar begreppen *förstaspråk*, *andraspråk* och *främmandespråk*. Enligt Abrahamsson (2009: 13, 258) är *förstaspråk* det språk som en person tillägnar sig först, dvs. modersmål och inlärningen av förstaspråket sker naturligt, t.ex. i interaktion med familjemedlemmarna. Med begreppet *andraspråk* avses det språk som tillägnas efter att förstaspråket har etablerats. Andraspråket lärs in i en miljö där språket används i kommunikationssituationer (Abrahamsson 2009: 13–14).

Om första- och andraspråket skiljer sig i fråga om språkliga konstruktioner är meningen med andraspråksinlärning inte att ersätta förstaspråket utan omställa dem (Abrahamsson 2009: 165). Enligt Abrahamsson (2009: 14–15) inlärs ett *främmandespråk* oftast i en miljö där språket inte förekommer i vardagliga situationer. I Sverige och Finland kan t.ex. engelska, tyska eller franska kategoriseras som *främmandespråk*. I denna undersökning fokuseras på *inlärarspråk* som definieras som inlärarens version av målspråket, dvs. i denna studie inlärarens version av svenskan (Abrahamsson 2009: 14).

3 Tidigare studier

I det följande presenteras några tidigare studier som berör temat i denna undersökning. Dessa studier fokuserar på de modala hjälpverben, i synnerhet *skola*, och de svårigheter som finskspråkiga språkbrukare möter när de lär sig svenska. Som påpekas i inledningen finns det mig veterligen inga tidigare studier med fokus på konditionala satsfogningar. Följande undersökningar (Muittari 1996 och Sundman 2003) handlar dock om hjälp verbet *skola* och inlära språk och därmed relevanta med tanke på denna studie.

Sundman (2018) har studerat bruket av hjälp verbet *skall* och dess finska översättningsmotsvarigheter. Hon har som syfte att visa hur *skall* används i svenska, hur dess betydelse varierar beroende på kontexten samt vilka finska verb, verbformer och uttryck som motsvaras av *skall* i olika funktioner. Sundman försöker förklara några av de problem som finskspråkiga har med bruket av *skall* då det allmänt är känt att finskspråkiga såväl överanvänder som underanvänder hjälp verbet *skola*. Materialet består av romanen ”*Is*” (år) av Ulla-Lena Lundberg och dess finska översättning ”*Jää*” (år) av Leena Vallisaari. Antalet belägg på *ska(ll)* är kring 500–600 i studien. Enligt Sundman är en av orsakerna till de finskspråkiga inläraarnas svårigheter det faktum att det i finala bisatser, *för att* och *så att*, är obligatoriskt att använda *skall*. Samma gäller formen *skulle* enligt Sundman (2008). Hjälp verbet *skall* kan ha såväl en temporal som en modal funktion. I svenska förekommer *skall* också i lexikaliserade uttryck och flera av de här uttrycken har en lexikaliserad motsvarighet på finska.

Muittari (1996) har undersökt de nödvändighetsbetecknande modalverben *bör*, *borde*, *måste*, *ska(ll)* och *skulle* i infödda talares och finskspråkiga gymnasisters svenska kvantitativt. Han jämför förekomsten av nödvändighetsbetecknande modalverb i inlära korpusar med målspråkskorpusar. Muittaris resultat visar att bruket av dessa verb i inlära korpusarna markant avviker från de L1-svenska texterna. I inlära korpusarna är antalet verb högre än i de L1-svenska texterna men antalet verbtyper är däremot lägre. Stora procentuella skillnader föreligger i frekvenser av verben *ska(ll)* och *skulle* i L1-texterna. *Skulle* förekommer mer i fiktiva berättande texter medan *ska(ll)* mest används i sakbetonade texter. Fiktiva texter handlar ofta om nödvändighet i det förflutna (= indirekt

anföring) varför texterna innehåller en större andel av *skulle* än av *ska(ll)*. På gymnasienivå ökar användningen av *ska(ll)* och *skulle* från årskurs 1 till årskurs 2 men efter det minskar antalet fall. I årskurs 1 och 2 använder gymnasisterna mer *ska(ll)* än *skulle*. Användningen av *skulle* ökar kraftigt i årskurs 2 och 3 men minskar igen till studentprovet. Enligt Muittari (1990) har finska inlärare en tendens att överanvända samt underanvända *skall*.

Sundman (2003) har studerat användning av *skall* och *skulle* i *att*-satser ur en finsk inlärares perspektiv. Hon utreder om användning av hjälpverbet *skall* och dess preteritumform *skulle* hos gymnasieelever med finska som modersmål avviker från bruket hos infödda talare, särskilt hos sverigesvenskar. För att få veta i hurdana kontexter *skall* och *skulle* används har Sundman analyserat ett stort antal belägg i sverigesvenska tidningskorpora. Resultaten visar att *skulle* förekommer i tre olika funktioner (hypotetisk, temporal och refererande samt avståndstagande) i *att*-satser. Den hypotetiska funktionen är den vanligaste. I *att*-satser är *skulle* oftast valfritt i svenska. Bara i sådana fall där ett påstående eller ett antagande avvisas är *skulle* obligatoriskt. Enligt Sundman har finskspråkiga språkbrukare en tendens att överanvända *skulle* i *att*-satser. Överanvändning och överföring av bekanta mönster och strukturer från förstaspråket till andraspråket är vanligt i andraspråksinlärning (Abrahamsson 2009: 236). Enligt Sundman skulle det vara en bra princip för inlärare med finska som modersmål att inte använda *skulle* annat än i hypotetiska och temporala funktioner i *att*-satser.

4 Material och metod

I detta kapitel presenteras närmare materialet och metoden i avhandlingen. Inledningsvis beskrivs materialet i undersökningen varefter undersökningsmetoderna presenteras. I avsnitt 4.1 ges bakgrundsinformation om abiturienterna samt presenteras skrivuppgifterna och texterna som utgör materialet i undersökningen. Sedan, i avsnitt 4.2, redogörs det för de forskningsmetoder som har använts i analysen av studiens material.

4.1 Material

I detta avsnitt redogörs det för materialet i avhandlingen. Materialet består av uppsatser som är skrivna i studentexamen på våren och på hösten år 2011 respektive år 2012. Uppsatserna utgör en del av en korpus vid Åbo universitet och de har ställts till universitetets förfogande av Studentexamensnämnden. Materialet har således varit färdigt insamlat.

I detta material är det sammanlagt 406 abiturienter som under dessa fyra möjliga tidpunkter har deltagit i studentexamen. Varje abiturient har skrivit två uppsatser i studentprovet i svenska varför materialet totalt innehåller 812 uppsatser. Flest uppsatser, 206 stycken, är skrivna hösten 2012 och minst uppsatser, 200 stycken, hösten 2011. Motsvarande antal är 204 stycken våren 2011 och 202 våren 2012. I materialet finns det abiturienter från olika håll i Finland, antalet skribenter är dock inte jämnt fördelat. Mest deltagare kommer från gymnasier i Egentliga Finland (94 stycken) och Nyland (57 stycken) medan det från Östra Finlands gymnasier finns bara få skribenter. Analysmaterialet består av 256 meningar som innehåller hjälp verbet *skola* i preteritum (*skulle*) samt av 103 meningar som uppvisar konditionala satsfogningar.

När skribenterna gör skrivuppgifterna i studentprovet väljer de alltid mellan två möjliga uppgifter. Det finns således sammanlagt fyra olika uppsatsrubriker, 2 rubriker för den kortare texten och 2 för den längre texten, och examinanden måste välja en rubrik från båda. Uppsatsrubriken kan ha en inverkan på vad för slags språkliga strukturer skribenten använder i texten. Vanligtvis utgörs uppsatsuppgiften inte endast av rubriker. De

anvisningar som ges i samband med rubriken beskriver uppsatsens tema och stil vilket illustreras av följande exempel som kommer från uppgiften för den längre texten hösten 2011.

3.3 Kirjoita sanomalehden nuorisopalstalle yleisönoasastokirjoitus koulukirjojen kierrättämisen puolesta tai sitä vastaan. Perustelee myös mielipiteesi.

Uppgiften i exemplet är att skriva en insändare. Temat för texten är återvinning av skolböcker. Det ges också anvisningar om att man ska argumentera för eller emot angående återvinning av skolböcker. Exemplet visar att skrivandet styrs relativt mycket av uppsatsrubrikerna och anvisningarna. Med begränsande anvisningar strävar Studentexamensnämnden efter att utreda vilka abiturienter som kan anpassa sitt skrivande så att det motsvarar uppgiften. Materialets alla ursprungliga uppgiftsbeskrivningar kan hittas i sin helhet i bilaga 1 i slutet av avhandlingen.

Som framkommit skriver alla abiturienterna två texter, en kort och en längre text. Den kortare texten ska vara 50–70 ord lång och den poängsätts med hjälp av en skala från 0 till 33 poäng, i vilken 33 poäng är det bästa resultatet. För den längre uppsatsen ges poäng från 0 till 66 och rekommendationen för antalet ord i texten är mellan 100 och 130 ord. Sammanlagt är det sålunda möjligt att få max 99 poäng för båda texterna. Studentexamensnämnden har allmänna och provspecifika föreskrifter som gäller t.ex. provets struktur, uppgifter, genomförande och bedömning. Utöver att texten ska vara flytande och så felfri som möjligt är nämndens censorer noggranna med att skribenten följer uppgiftsbeskrivningarna (mera om dessa nedan) och att rekommenderat antal ord används i uppsatsen (Studentexamensnämnden 2019).

Abiturienterna i denna undersökning har indelats i tre nivågrupper på basis av hur många poäng av de möjliga 99 poängen de har fått för sina två uppsatser. I tabell 2 visas antalet abiturienter i dessa grupper.

Tabell 2 Fördelning av abiturienter (n=90) i nivågrupper

Nivågrupp	Poäng av de totala 99 Poängen	Antal abiturienter
Grupp 1	91–73	11
Grupp 2	71–39	73
Grupp 3	37–25	6

Av tabell 2 framgår att det finns 11 abiturienter i grupp 1, dvs. på den högsta nivån, och de har fått 91–73 poäng för sina uppsatser. Färdighetsnivå 2 omfattar 73 informanter med totalpoäng mellan 71–39. Den sista gruppen, färdighetsnivå 3, utgörs totalt av sex abiturienter som har fått 37–25 poäng totalt. Poängsättning i uppsatser följer Studentexamensnämndens bedömningsanvisningar där det anges antalet möjliga poäng som en abiturient kan få för sin uppsats (Studentexamensnämnden, 2020). Därför innehåller tabellens (tabell 2) skalor inte alla siffror, t.ex. 72 och 38. I stället för 99 poäng är det högsta poängtalet 91 i tabell 2 eftersom 91 poäng är det bästa resultatet i materialets uppsatser. Detsamma gäller det lägsta poängtalet (25 poäng) i tabellen.

I undersökningen illustreras de teoretiska synpunkterna och resultaten med autentiska exempel ur materialet. Abiturienternas exempel har försetts med en identifieringskod som följer exempelmeningen ur materialet. Av identifieringskoden framgår följande information: under vilken tidpunkt informanten har deltagit i studentexamen, informantens ID-nummer i korpussen, den skrivuppgift som innehåller exemplet och vilken färdighets-/nivågrupp informanten hör till. Exempelvis visar identifieringskoden Vt12_078_3.1_2 att texten har skrivits våren 2012, att informantens ID-nummer (elevkod) i korpussen är 078, att uppgiften är 3.1 (se bilaga 1) och färdighetsgruppen 2.

4.2 Metod

Metoderna som används i denna undersökning är mest kvalitativa men även kvantitativa analysmetoder används. Då analysmaterialet inte är speciellt stort, ligger tyngdpunkten i kvalitativa metoder.

Jag går igenom samtliga 812 uppsatser och exciperar alla meningar som innehåller *en konditional satsfogning* (närmare bestämt alla *om-bisatser*) och huvudsatser med hjälpverbet *skola* i preteritum (*skulle*) utan konditional satsfogning. Fall med det temporala hjälpverbet *skola* i presens (*ska(ll)*) eller med hjälpverbet *skola* i modal betydelse har utelämnats ur analysen. För de exciperade konditionala satsfogningarna genomför jag en grammatisk analys. Jag jämför språkbruket hos abiturienternas uppsatser med den sverigesvenska normen som beskrivs i Svenska Akademiens grammatik (SAG, 1999). Den grammatiska analysen kan också uppfattas som felanalys. Enligt Abrahamsson (2009: 257) avser man med felanalys ”ett antal steg där språkliga fel i ett sampel från inlärarespråk identifieras, beskrivs, förklaras och eventuellt värderas”. Med begreppet *fel* syftas på luckor i inlärares kompetens (Abrahamsson 2009: 48). Fel betraktas dock nuförtiden inte som något oönskat utan som möjlighet för inläring och man vill förstå varför de uppstår (Abrahamsson 2009: 47–48). Meningen med felanalysen i denna studie är sålunda inte att påpeka fel utan att redogöra för vad abiturienterna kan och vilka svårigheter de har. I felanalysen fokuseras närmare på tempus och verbformer i konditional satsfogning och verbkedjor med *skulle*. Fel avses vara de former som avviker från målspråket. Möjliga fel i rättskrivning av andra ord, fel i strukturer eller satsernas ordföljd tas inte hänsyn till.

I analysen betonas den del som fokuserar på konditionala satsfogningar i abiturienternas uppsatser. Analysen omfattar dock också satser och meningar i vilka abiturienterna har använt hjälpverbet *skola* i preteritum (*skulle*) utan konditional satsfogning. Att det primära fokuset ligger på konditional satsfogning orsakas av att strukturen i fråga formas enligt en viss grammatisk struktur dvs. exakta tempus och bisatsinledare. Därför är det också enklare att analysera och skilja mellan korrekta och felaktiga fall. Som redan framkommit i avsnitt 2.2 har hjälpverbet *skola* två möjliga betydelser. Det kan vara ett modalt hjälpverb eller ett temporalt hjälpverb. Det är svårt att dra gränsen mellan hjälpverbets *skola* modala och temporala betydelse (SAG 4: 248). På grund av möjliga gränsfall har jag valt att fokusera på de fall som uttrycker hövlighet i analysen.

Analysmaterialet har matats in i Excel-programmet och alla belägg har analyserats på samma sätt. I Excel-tabellen finns det 17 kolumner. De första sex kolumnerna handlar om bakgrundsfaktorer: examineringstid, uppgiftsnummer som belägget kommer ifrån, antalet

poäng för uppgiften, det totala antalet poäng för skribentens båda uppsatser, färdighetsnivå och elevkod (informantens ID-nummer i korpusen). Efter dessa finns det en kolumn för själva belägget, dvs. meningen som innehåller konditional satsfogning eller hjälpverbet *skola* i preteritum (*skulle*). Beläggen återges i den form de är skrivna i uppsatserna. I följande kolumner framkommer vilken bisatsinledare satsfogningen har, vilket tempus det finns i huvud- och bisats, om det finns *skulle* eller tempusförskjutning i meningen samt i vilken ordning huvudsatsen och bisatsen förekommer (HB eller BH). Till sist har Excel-tabellen två kolumner som anknyter till felanalysen. Först klargörs om satsfogningen är korrekt bildad eller inte. Om satsfogningen är felaktig anges feltyp (tempus i huvudsatsen, tempus i bisatsen eller tempus i huvud- och bisatsen) i den sista kolumnen. Bakgrundsfaktorer behövs t.ex. för att indela abiturienterna i färdighetsnivåer och informationer om meningarnas struktur används i felanalysen.

5 Resultat

I detta kapitel redogörs för resultaten av analysen. Inledningsvis, i avsnitt 5.1, ges allmän information om förekomsten av hjälpverbet *skola* i preteritum, *skulle*, och behandlas några typiska fall med *skulle* utan konditional satsfogning i materialets huvudsatser. I avsnitt 5.2 fokuseras på strukturen konditional satsfogning.

5.1 *Skulle* utan konditional satsfogning

Som framkommit presenteras i det följande frekvenser av hjälpverbet *skulle* i preteritum i hela materialet. I alla de 812 analyserade uppsatserna förekommer det 256 meningar som innehåller hjälpverbet *skulle* i preteritum. En fjärdedel av alla uppsatser innehåller minst en mening med *skulle*. De uppsatser som är skrivna våren 2011 innehåller 44,9 % av materialets *skulle*-belägg. Det betyder att 115 av de totalt 256 fallen kommer från våren 2011. Mängden är jämnare mellan de övriga tre tidpunkterna. Uppsatser från hösten 2011 innehåller 59 (23,0 %) meningar med *skulle*, våren 2012 42 meningar (16,4 %) och hösten 2012 42 fall (16,4 %). Uppgiftens uppsatsrubrik eller textens genre har troligtvis påverkat antalet meningar med *skulle*. Somliga textgenrer är gynnsammare för användning av *skulle* än andra (se också avsnitt 5.2.1). Antalet meningar med konditional satsfogning uppgår till 103 och dessa redogörs närmare för i avsnitt 5.2.

Bland materialets *skulle*-meningar finns det utöver de meningar som innehåller konditional satsfogning även andra fall med *skulle*. Materialet innehåller 129 huvudsatser där skribenter har använt det temporala hjälpverbet *skulle* men ingen konditional satsfogning återfinns. Härnäst presenteras exempel på belägg där hjälpverbet *skulle* har använts för att uttrycka hövlighet. Dessa uttryck hör till de mest typiska verbkedjorna och utgör en fjärdedel, 25 %, av alla de 129 huvudsatserna med *skulle* utan konditional satsfogning. Det bör observeras att meningarna återges i ursprunglig form och att andra fel än de som gäller verbfraser med *skulle* inte tas hänsyn till.

(21) Jag *skulle vilja* [saknas: tacka] er organisation för er stipendium.
(Vt12_028_3.1_2)

- (22) Jag **skulle vilja tacka** er för det. (Vt12_085_3.2_1)
- (23) Jag **skulle vilja säga** en stor tack till våra hostfamiljer. (Ht11_046_3.1_1)
- (24) **Skulle** du **vilja delta** kursen med mig? (Vt11_002_3.1_2)
- (25) Jag **skulle vilja tacka** alla svenska familjer som har skönt och hjälpt oss finländarna så väl under vår besökning. (Ht11_054_3.1_2)

Alla verbkedjor i exempel 21–25 innehåller hjälpverbet *skola* i preteritum, *skulle*, som efterföljs av bestämningar som i exempel 21, 22 och 24 är *vilja* och *tacka*, i exempel 23 *vilja* och *säga* och i exempel 24 *vilja* och *delta*. Tempus i exempel 21–25 är futurum preteritum. I alla dessa sex exempel uttrycker tempusförskjutning hövlighet (SAG 4: 279). Förskjutet preteritum används exempelvis när man hövligt ber om något. Nästan alla exempelmeningar har något med tackandet att göra: artighet uttrycks genom att be om lov att få tacka. De fraser som ovan redogjorts för (exempel 21–25) är typiska för pragmatiska rutiner som kan förekomma t.ex. i ett tal eller i ett e-postmeddelande.

- (26) Jag **skulle rekommendera** det här jobbet för alla som älskar barn!
(Ht12_074_3.1_2)
- (27) Jag **skulle rekommendera** det här jobbet speciellt för dem som studerar biologi (lika som jag). (Ht12_086_3.1_1)
- (28) Trots att det var kul att jobba utomlands **skulle** jag inte *rekommendera* ett sådant jobb. (Ht12_012_3.1_1)

Exempel 26–28 uppvisar verbkedjan *skulle rekommendera* där *skulle* är huvudordet i verbkedjan och *rekommendera* dess bestämning. I exempel 26–28 är *skulle vilja rekommendera* ett möjligt alternativt uttryckssätt varför även dessa är exempel på förskjutet tempus i hövlighetsuttryck.

Exempel 29–31 kommer från uppsatser som är skrivna enligt följande anvisning:

3.1 Olit viime kesänä jollakin harrastuksiisi liittyvällä kurssilla Ahvenanmaalla. Tutustuit siellä ruotsinkieliseen tyttöön/poikaan. Nyt olet löytänyt netistä jatkokurssin. Kirjoita ystävällesi sähköpostiviesti, jossa houkuttelet hänet mukaan tälle uudelle kurssille. (Du deltog på Åland i en kurs som har att göra med någon av dina hobbyer. Du bekantade dig med en svenskspråkig flicka / pojke. Nu har du hittat en fortsättningskurs på nätet. Skriv ett mejl till din vän och försök locka henne/honom med på den här nya kursen.) (min översättning)

Uppgiften är från studentexamen våren 2011. Meningen är att skriva ett mejl där man försöker få ens nya kompis att anmäla sig till en sommarkurs.

(29) *Det *skulle* [korrekt: ska] *bli* så häftig. (Vt11_049_3.1_2)

(30) *Det *skulle* [korrekt: ska] *bli* jättekul kurset! (Vt11_005_3.1_2)

(31) *Det *skulle* [korrekt: ska] säkert *bli* toppen! (Vt11_016_3.1_1)

Verbkedjorna i exempel 29–31 består av huvudordet *skulle* och dess bestämning *bli*. Här kan man dock inte använda *skulle* då det i svenska används presensformen *ska(ll)* när man vill uttrycka sannolikhet i framtiden. I dessa lexikaliserade förbindelser, *det skall bli* + värderande adjektiv, har hjälpverbet *skall* en uteslutande temporal betydelse (SAG 4: 249). Materialet innehåller 32 (24,8 %) sådana felaktiga satsers.

5.2 Konditional satsfogning

I detta avsnitt redogörs det först för frekvenser av konditional satsfogning i uppsatserna. Därefter, i avsnitt 5.2.2, fokuseras på formen på de meningar som innehåller konditionala satsfogningar. I avsnitt 5.2.3 analyseras beläggens korrekthet och feltyper. Avslutningsvis utreds behärskning av konditionala satsfogningar på olika färdighetsnivåer, dvs. om det finns ett samband mellan användning av konditional satsfogning och abiturienternas färdighetsnivå, något som var en av mina hypoteser.

5.2.1 Frekvens

I detta avsnitt redovisas först frekvenser av konditional satsfogning i abiturienternas uppsatser. Som framkommit i avsnitt 4.1 kommer studiens material från uppsatser i studentexamen i svenska våren och hösten 2011 samt våren och hösten 2012. Antalet uppsatser och konditionala satsfogningar per examenstillfälle visas i tabell 3.

Tabell 3 Antal uppsatser och konditionala satsfogningar enligt examenstillfälle

Tid	Uppsatser	Konditionala satsfogningar
Våren 2011	202	41
Hösten 2011	200	27
Våren 2012	204	23
Hösten 2012	206	12
Totalt	812	103

Av tabell 3 framgår att materialet för studien består av 812 uppsatser. Uppsatserna är skrivna av 406 informanter men det finns endast 103 konditionala satsfogningar i dem. En så låg andel som 13 % av uppsatserna innehåller en konditional satsfogning. Detta visar klart att konditionala satsfogningar relativt sällan används av abiturienterna vilket kan bero på att konditionala satsfogningar är en knepig och komplex konstruktion. Den lärs ut på sista kurserna i gymnasiet (se avsnitt 2.4). Antalet konditionala satsfogningar är lägst, endast 12, hösten 2012 även om antalet uppsatser, totalt 206, är högst med hänsyn till examenstillfällena i materialet. Klart mest, 41 stycken, påträffas konditionala satsfogningar i uppsatser från våren 2011 men även denna siffra är relativt låg.

Härnäst tas det en titt på hur de konditionala satsfogningarna har fördelat sig mellan de fyra möjliga uppsatsrubrikerna per examenstillfälle. Som framkommit i kapitel 4 skrivs de så kallade korta uppsatserna, dvs. max 33 poäng och 50–70 ord, utifrån uppgifterna 3.1 och 3.2 medan de uppsatser som är skrivna på basis av rubrikerna 3.3 och 3.4 är längre, mellan 100 och 130 ord samt max 66 poäng. Då såväl uppsatsrubriken som anvisningarna kan ha en inverkan på förekomsten av konditionala satsfogningarna, redovisas i tabell 4 fördelningen av konditionala satsfogningar enligt skrivuppgift i materialet.

Tabell 4 Fördelning av konditionala satsfogningar enligt skrivuppgift

Uppsatsrubrik	Våren 2011	Hösten 2011	Våren 2012	Hösten 2012
3.1	14	2	0	2
3.2	1	0	4	3
3.3	4	15	13	7
3.4	22	10	6	0

Av tabell 3 framgår att texterna från våren 2011 uppvisar mest konditionala satsfogningar. Examenstillfället är också det enda där det finns belägg på strukturen i texter skrivna på basis av varje uppsatsrubrik. Uppgift 3.4 våren 2011 tycks gynna mest bruket av konditionala satsfogningar. I det följande ges exempel på och diskuteras belägg som kommer från texter skrivna utifrån de skrivuppgifter där konstruktionen är mest respektive minst frekvent.

(32) Det *skulle vara* kul om bussen *kom* oftare. (Vt11_091_3.2_2)

(33) Om jag *röstade skulle* jag *samla* massor av information om olika kandidater. (Vt11_091_3.4_1)

Exempel 32 är det enda belägget som finns i uppsatserna skrivna på basis av skrivuppgiften 3.2 våren 2011. I uppgiften ska man locka sin kompis att underskriva en vädjan om något intressant tema, som skribenten själv kan välja, samt förmedla vädjan vidare. I uppgift 3.4 våren 2011 ombes det att ta ställning till en insändare som handlar om röstning för första gången. Denna skrivuppgift gynnar mest bruket av konditionala satsfogningar och exempel 33 är ett typiskt exempel på det.

Hösten 2011 och våren 2012 förekommer ett nästan jämnt antal konditionala satsfogningar som tabell 3 visar. Beläggen har fördelat sig mellan tre uppsatsrubriker 3.1, 3.3 och 3.4 (hösten 2011) samt 3.2, 3.3 och 3.4 (våren 2012). Hösten 2012 avviker från de andra tre examenstillfällena eftersom det inte påträffas särskilt många konditionala satsfogningar i uppsatserna skrivna enligt anvisningarna till de längre uppsatserna (3.3 och 3.4).

- (34) Man *skulle spara* mycket pengar om man *säljade* [korrekt: sålde] alla sina skolböcker till fram så lång än det är möjligt. (Ht2011_040_3.3_2)
- (35) *Men det *skulle vara* bra om mamma och pappa *bor* [korrekt: bodde] i ett samma hus. (Vt12_053_3.3_2)
- (36) *Om jag *kan välja* [korrekt: kunde välja] från dem, *skulle* jag bara *spela* till exempel fotboll eller innebandy. (Ht12_057_3.3_2)

Exempel 34 kommer från en text som skrivits på basis av uppgift 3.3 hösten 2011. Där är det meningen att skriva en insändare där skribenten tar ställning till om man ska återvinna begagnade skolböcker eller inte. Exempel 35 illustrerar bruket av konstruktionen i en uppsats som haft som skrivuppgift att delta i en nätdiskussion om att skaffa barn utan att gifta sig. Exempel 36 kommer från hösten 2012. Skrivuppgift 3.3 går ut på att skriva en presentation av finska ungdomars kulturhobbyer.

Allt som allt påträffas mest konditionala satsfogningar i de längre uppsatserna (skrivuppgift 3.3 eller 3.4) vilket är logiskt eftersom texten är mer omfattande varför det finns bättre möjligheter att använda varierande mer komplexa strukturer i uppsatsen. Tabell 4 och exempel 33–36 visar att uppgifter där man ombeds att skriva en insändare eller ett inlägg i en nätdiskussion är genrer som är lämpliga för användning av konditionala satsfogningar.

5.2.2 Form

I detta avsnitt avses med form både huvudsatsernas och bisatsernas tempus i de konditionala satsfogningarna. I huvudsatser har abiturienterna använt sex olika tempus: futurum preteritum, futurum pluskvamperfektum, preteritum, futurum, presens och imperativ. Tempuset i bisatserna har varierat mellan delvis samma tempusformer som i huvudsatser, dvs. futurum preteritum, futurum pluskvamperfektum, preteritum, futurum, presens, samt mellan perfektum och indikativ. I tabell 5 visas fördelningen av olika tempus i meningar med konditional satsfogning.

Tabell 5 Tempus i de excerperade konditionala satsfogningarna

Tempus Huvudsats	Tempus Bisats	f	%
Futurum preteritum	Preteritum	42	40,7
Futurum preteritum	Presens	23	22,3
Futurum preteritum	Futurum preteritum	5	5,0
Futurum preteritum	Perfektum	3	3,0
Futurum preteritum	Indikativ	2	1,9
Futurum preteritum	Pluskvamperfektum	1	0,9
Futurum preteritum	Futurum	1	0,9
Futurum preteritum	Preteritum, perfektum	1	0,9
Futurum pluskvamperfektum	Pluskvamperfektum	4	4,0
Preteritum	Futurum preteritum	3	3,0
Preteritum	Presens	2	1,9
Futurum	Futurum preteritum	1	0,9
Presens	Presens	7	6,9
Presens	Futurum	1	0,9
Presens	Futurum preteritum	4	4,0
Imperativ	Presens	2	1,9
Imperativ	Futurum preteritum	1	0,9
Totalt		103	100

Som det framgår av tabell 5 är strukturen där den överordnade satsen, dvs. huvudsatsen, har tempus futurum preteritum och den underordnade satsen, dvs. bisatsen, tempus preteritum den mest använda i abiturienternas konditionala satsfogningar (40,7 %). Det finns dock andra varianter i bisatsens tempus i de excerperade meningarna. Då huvudsatsen har tempus futurum preteritum kan bisatsen ha tempus presens (22,3 %), futurum preteritum (5,0 %), perfektum (3,0 %) eller indikativ (1,9 %). Pluskvamperfektum samt futurum framkommer i den underordnade satsen en gång. När det fokuseras på futurum preteritum som huvudsatsens tempus finns det en mening som har två bisatser med olika tempus, den ena bisatsen har tempus preteritum och den andra perfektum. I exempel 37–40 har den överordnade satsen alltid tempus futurum preteritum.

(37) Men om de *fick* en bra nota, *skulle* de *vilja ha* någon mobba den för det?
(Vt12_010_3.4_2)

- (38) *Om elever *lånar* [korrekt: lånade] eller *säljer* [korrekt: sålde] deras skolböcker till varandra, det *skulle vara* billigare och lättare för alla. (Ht11_080_3.3_2)
- (39) *Det *skulle vara* kul om du *skulle komma* [korrekt: kom] med mig. (Vt11_001_3.1_2)
- (40) Om du *såld* [korrekt: sålde] och *recyclerat* [korrekt: återvann] dina gamla böcker, du *skulle ha* pengar. (Ht11_003_3.3_2)

Strukturen i exempel 37 är helt rätt bildad, dvs. villkorssatsens tempus är preteritum och tempusförskjutning förekommer såväl i huvudsatsen som i bisatsen. Av materialets alla konditionala satsfogningar har 22,3 % samma tempus som i exempel 38 (tabell 5). Det betyder att det finita verbet i den överordnade satsen står i futurum preteritum medan tempuset i den underordnade satsen är felaktigt presens. I exempel 39 är båda satserna bildade med samma tempus. I huvudsatsen står det finita verbet i futurum preteritum på samma sätt som verbet i bisatsen. Exempel 40 uppvisar två samordnade bisatser som har olika tempus: den första har preteritum och den andra står felaktigt i perfektum. Huvudsatsens tempus är futurum preteritum på samma sätt som i de andra exemplen.

Bland de konditionala satsfogningarna finns det fyra meningar (4,0 %) som är bildade med futurum pluskvamperfektum. Tabell 5 visar vidare att alla fyra belägg har samma tempus i den underordnade satsen. De meningar som har tempus preteritum i huvudsatsen har två möjliga tempus i bisatsen i materialet (tabell 5). Av de totalt fem meningarna med preteritum i huvudsatsen står tre bisatser i futurum preteritum och två i presens.

- (41) Resan *skulle inte ha varit* så fint om vi inte *hade träffat* er. (Ht11_050_3.1_2)
- (42) *Om människor *skulle köpa* [korrekt: köpte] mera varor på loppiset, *var* [korrekt: vore / alternativt: skulle (de största företag i världen) vara] de största företag i världen tvungade att sluta fabriker. (Ht11_072_3.4_2)
- (43) *Om norsk språk *är* [korrekt: var/vore] en liten annorlunda än svenska, jag *kund bra tog* [korrekt: kunde (jag) ta / alternativt: skulle (jag) kunna ta] med i diskussion. (Vt12_006_3.2_2)

Exempel 41 är ett exempel på konditionalis i förfluten tid, dvs. huvudsatsen innehåller verbstrukturen *skulle + ha + supinum*. Bisatsen har tempus pluskvamperfektum. Exempel 42 har *vara*-verbets preteritumform (*var*) i den överordnade satsen och den underordnade

satsen uppvisar futurum preteritum. Som framkommit i avsnitt 2.3 används preteritumformen ogärna i huvudsatsen (SAG 4: 269). Därför är *vore* eller *skulle* (*de största företag i världen*) vara bättre alternativ i exempelmeningen. I det sista exemplet (exempel 43) står verbet i preteritum i huvudsatsen och i presens i bisatsen. I villkorsbisatsen ska man ha tempusförskjutning då skribenten här avser irrealitet.

Resten av de konditionala satsfogningarna (14 belägg) är bildade med futurum, presens eller imperativ i huvudsatsen (tabell 5). En mening har futurum i den överordnade satsen och futurum preteritum i den underordnade satsen. Materialet innehåller 12 fall (11,6 %) där huvudsatsens tempus är presens. I åtta av dessa belägg har även bisatsen presens och i tre meningar har futurum preteritum använts som bisatsens tempus. Två belägg uppvisar presens i bisatsen men imperativ i huvudsatsen.

- (44) Vad **ska** de göra om man **skulle rösta** [alternativt: röstar] på dem. (Vt11_076_3.4_2)
- (45) Om du **skulle vilja komma**, skriv till mig. (Vt11_085_3.2_2)
- (46) *Jag **är** dels säker, dels osäker om jag **skulle rösta** [korrekt: ska rösta] i valet. (Vt11_020_3.4_2)
- (47) *Det är kanske mer likand att relationen **ska spruka** [korrekt: kan spruka] om man inte *gifter sig*. (Vt12_099_3.3_2)

I exempel 44 har huvudsatsen futurum som tempusform och den efterföljs av en bisats med tempuset futurum preteritum. Här uttrycker man med *skulle* i *om*-satsen framtid och betydelsen är faktiskt, händelvis (SAG 4: 271). Exempel 45 och 46 illustrerar de konditionala satsfogningar som har presens i den överordnade satsen. Båda exemplen har futurum preteritum i den underordnade satsen. I det sista exemplet, exempel 47, uppvisar det finita verbet futurum i huvudsatsen och presens bisatsen men hjälpverbet ska passar dock inte i meningen.

Som tabell 5 visar har majoriteten av de konditionala satsfogningarna tempus futurum preteritum i huvudsatsen. Det finns inte många sådana meningar som har något annat tempus i huvudsatsen eftersom abiturienterna oftast har klarat av att bilda en konditional satsfogning med futurum preteritum eller futurum pluskvamperfektum i huvudsatsen. Vad gäller tempus i bisatserna är antalet olika varianter större.

5.2.3 Korrekthet och feltyper

I detta avsnitt redogörs för korrektheten av verbfraserna i de analyserade meningarna. I 54 av de totalt 103 meningarna har verbfrasen rätt tempus medan 49 meningar är felaktiga. Som framkommit i tabell 5 har en mening två bisatser varav den ena är rätt och den andra felaktig. Meningarna, som har bedömts som korrekta, är alla korrekta konditionala satsfogningar. Med korrekta konditionala satsfogningar avses att meningen innehåller hjälpverbet *skola* i preteritum och huvudverbet i infinitiv eller hjälpverbet *skola* i preteritum, hjälpverbet *ha* och huvudverbets supinumform i huvudsatsen och preteritum eller pluskvamperfektum i bisatsen. I analysmaterialet återfinns det meningar som följer tempusharmonin men som inte är korrekta konditionala satsfogningar eftersom det saknas tempusförskjutning för att ange osannolikhet i meningen. Felen kan påträffas i huvudsatsen, i bisatsen eller såväl i huvudsatsen som i bisatsen.

Tabell 6 Korrekthet av verbformerna i uppsatserna

Typ	f	%
Korrekt	54	52,4
Fel tempus i bisats	35	33,9
Fel tempus i huvud- och i bisats	13	12,6
Fel tempus i huvudsats	1	0,9
Totalt	103	99,8

Av tabell 6 framgår att lite över hälften, 52,4 %, av de konditionala satsfogningarna är korrekta. Fast abiturienterna inte använder konstruktionen särskilt ofta, innebär detta att några abiturienter behärskar bildningen av konditional satsfogning väl när de över huvud taget använder den. Korrekta meningar fördelas ganska jämnt mellan examenstillfällena. De konditionala satsfogningarna i exempel 48–51 är alla rättbildade, dvs. både den överordnade satsen och den underordnade satsen har rätt tempus och felfria tempusformer.

(48) I princip **skulle** jag *ha gått* till Tyskland om jag *hade varit* modig.
(Vt12_075_3.2_2)

(49) Om jag *hade* tid, **skulle** jag säkert *gå* tillbaka. (Ht12_024_3.2_2)

(50) Om jag *var* tillräckligt gammal **skulle** jag förstås *rösta*. (Vt11_017_3.4_1)

(51) Man *skulle spara* massor av pengar om man *köpte* begagnade skolböcker.
(Ht11_081_3.3_2)

I exempel 48–51 har de konditionala satsfogningarna bildats felfritt. I exempel 48 står verbkedjan i futurum pluskvamperfektum i huvudsatsen och bisatsen har tempus pluskvamperfektum. De övriga exemplen (49–51) har tempus futurum preteritum i den överordnade satsen och preteritum i den underordnade satsen. Det är intressant att alla dessa fyra exempel också på andra sätt, grammatiskt och lexikaliskt, är helt korrekta. I två exempel (48 och 51) kommer huvudsatsen före bisatsen och i de andra två (exempel 49 och 50) är det tvärtom, bisatsen kommer före huvudsatsen. Ordningen har ingen effekt på korrektheten av de konditionala satsfogningarna. Abiturienternas meningar uppvisar båda varianter och de har fördelat sig relativt jämnt. Korrekta konditionala satsfogningarna (54 belägg) kan ha ordningen huvudsats före bisats eller bisats före huvudsats. Materialet innehåller 27 meningar av varje typ.

Bland de 49 felaktiga konditionala satsfogningarna finns det endast ett belägg (0,9 %) som uppvisar fel tempusform i huvudsatsen (exempel 52).

(52) **Hade* vi inte *haft* hostfamiljer hjälpa oss, *skulle* vi inte *har* [korrekt: *ha*]
haft så kul tid. (Ht11_098_3.1_2)

Bisatsen i exempel 52 har tempus pluskvamperfektum. I huvudsatsen har abiturienten försökt bilda futurum pluskvamperfektum men hjälpverbet i strukturen *skulle + ha + supinum ha* står i presens (**har*) i stället för den korrekta infinitivformen (*ha*).

En tredjedel (33,9 %) av beläggen har fel tempus i bisatsen. Av tabell 6 framgår att bildning av villkorssatser med rätt tempus är svårare än användning av rätt form av hjälpverbet *skola* i huvudsatsen. Över 30 % av alla konditionala satsfogningarna har ett fel i bisatsens tempus medan det som framkommit endast i ett belägg (0,9 %) finns fel tempus i huvudsatsen. I de felaktiga bisatserna är det vanligaste tempuset presens, 23 fall. Andra möjliga felaktiga tempus i bisatsen är futurum preteritum, perfektum och pluskvamperfektum (se tabell 5).

- (53) *Jag **skulle** vilja dansa mera om jag *har* [korrekt: hade] tid.
(Ht12_071_3.3_2)
- (54) *Men det **skulle** vara bra om mamma och pappa *bor* [korrekt: bodde] i ett samma hus. (Vt12_053_3.3_2)
- (55) *En mobbare är ofta en dum människa eftersom om han eller hon *varit* [korrekt: vore] klok **skulle** han eller hon inte *mobba* människor.
(Vt12_033_3.4_2)
- (56) *Det **skulle** vara kul om människor *hade fått* [korrekt: fick] mera information från kulturen. (Ht12_032_3.3_2)

I exempel 53–56 uppvisar den överordnade satsen rätt tempus men valet av den korrekta tempusformen i den underordnade satsen har varit utmanande. I exempel 53 och 54 har bisatsen presens (*har*, *bor*). Presens är inte den enda felaktiga tempusformen i materialets konditionala satsfogningar utan det finns också ett par fall med andra verbformer. I en av meningarna är bisatsens tempus perfektum (exempel 55) och i exempel 56 pluskvamperfektum. Det är möjligt att använda pluskvamperfektum i den underordnade satsen i konditional satsfogning men i detta fall har informanten blandat nutids och förfluten tids konditionala uttryck med varandra (exempel 56).

Bruket av hjälpverbet *skulle* har inte alltid varit enkelt för abiturienterna. Fem meningar har futurum preteritum både i huvudsatsen och i bisatsen. Att hjälpverbet *skulle* i vissa fall kan placeras i den underordnade satsen tas inte upp i grammatiken på gymnasienivå. När bisatsen har fel tempus uppfylls villkoret för tempusförskjutning inte i den konditionala satsfogningen. Men som redan framkommit i avsnitt 2.3 är *skulle* möjlig i vissa fall även i bisatsen (SAG 4: 271).

Konditionala satsfogningar i materialet innehåller 13 belägg (12,6 %) där det förekommer felaktigt tempus både i huvud- och i bisatsen. Det är en relativt stor andel: nästan en femtedel av alla konditionala satsfogningar är felaktiga. När kontexten analyseras, blir det klart att abiturienten har försökt använda en konditional satsfogning men meningen har bildats fel.

- (57) *Om människor **skulle** köpa [korrekt: köpte] mera varor på loppiset, *var* [korrekt: skulle (de största företaget) vara] de största företag i världen tvungade att sluta fabriker. (Ht11_072_3.4_2)

- (58) *Om norsk språk *är* [korrekt: vore/var] en liten annorlunda än svenska, jag *kund* bra *tog* [korrekt: kunde (jag) ta /alternativ: skulle (jag) kunna (del)ta] med i diskussion. (Vt12_006_3.2_2)
- (59) *Det *är* [korrekt: skulle vara] bättre om du **skulle** *vara* [korrekt: vore/var] inte aktiv. (Vt11_097_3.3_2)

Hjälperbet *skulle* ingår i exempelmeningarna 57 och 59 men det är felplacerat i bisatsen, dvs. tempuset i bisatsen är således futurum preteritum. Huvudsatsen i exempel 57 har preteritum och i exempel 59 presens. I exempel 58 återfinns en huvudsats med tempus preteritum. Bisatsen i detta exempel däremot har presens. Exempel 59 har även andra möjliga (korrekta) varianter beroende på kontexten, t.ex. *Det vore bättre om du inte var (så) aktiv.* eller *Det är bättre att inte vara så aktiv.* men i detta sammanhang är tempus futurum preteritum i den överordnade satsen och preteritum i den underordnade satsen korrekt.

5.2.4 Behärskning på olika färdighetsnivåer

Det har framkommit i avsnitt 5.2.3, tabell 6, att lite mer än hälften av de konditionala satsfogningarna är rättbildade i hela materialet. I detta avsnitt tas det en närmare titt på hur abiturienterna på olika färdighetsnivåer kan bilda en konditional satsfogning, dvs. om det finns ett samband mellan färdighetsnivå och korrekthet. Som konstaterats i avsnitt 4.2 har abiturienterna indelats i tre färdighetsnivåer beroende på det totala antalet poäng som de har fått för sina två uppsatser. Sammanlagt finns det 90 abiturienter och de 11 abiturienter som har fått 91–73 poäng tillhör den högsta nivån, nivå 1. Största delen av abiturienterna, 73 stycken, ligger på nivå 2 och har fått 71–39 poäng. De sex abiturienter vars sammanlagda antal poäng är 37–25 poäng, tillhör den lägsta nivån, nivå 3. Av tabell 7 framgår andelen korrekta konditionala satsfogningar per nivågrupp.

Tabell 7 Korrekthet i konditionala satsfogningar enligt nivågrupp

Nivå	Antal kond. satsfogningar	Antal korrekta kond. satsfogningar (f)	Andel korrekta kond. satsfogningar (%)
Nivå 1	12	8	66,6 %
Nivå 2	85	44	51,7 %
Nivå 3	6	2	33,3 %
Totalt	103	54	

Tabell 7 visar att de abiturienter som har fått mest poäng för sina uppsatser uppvisar den högsta andelen korrekta konditionala satsfogningar, 66,6 %. Intressant är att dessa meningar även annars är helt målspråksenliga utan några skrivfel eller andra brister. En ytterligare intressant iakttagelse är att dessa sex belägg kommer från våren 2011. Av de totalt fyra felaktiga beläggen har två fel verbform i bisatsen och två både i huvud- och i bisatsen. Således har alla abiturienter som befinner sig på den högsta färdighetsnivån inte kunnat bilda en konditional satsfogning felfritt. Att behärska strukturen konditional satsfogning är inte nödvändigt för att få höga poäng.

- (60) Jag *skulle* vara lyckligt lottad om du *kom* med mig. (Vt11_086_3.1_1)
- (61) Då fick jag en snilleblix: det *skulle* vara väldigt roligt om vi *gick* dit! (Vt11_079_3.1_1)
- (62) Om jag bara *hade* tid *skulle* jag säkert *spela* mer. (Ht12_075_3.3_1)
- (63) *Fast en stor del av dem är använde, *spelar* [korrekt: skulle (det) spela] den ingen roll om man *skulle* *behöva* [korrekt: behövde] kläder till skolans skådespel. (Ht11_007_3.4_1)

I exempel 60–62 är konditionala satsfogningar helt korrekt använda och meningarna är även annars korrekta och visar på omfattande ordförråd. Både den överordnade och den underordnade satsen uppvisar fel tempus, presens respektive futurum preteritum, i exempel 63. I en annan kontext kan satserna ha alternativa tempusformer t.ex. båda satser i presens men i den här uppsats som abiturienten har skrivit är det korrekta val av tempus futurum preteritum i huvudsatsen och preteritum i bisatsen.

I den andra nivågruppen finns det totalt 85 konditionala satsfogningar som utgör över 80 % av alla konditionala satsfogningarna i materialet. Av tabell 7 framgår att andelen

korrekta belägg uppgår till 51,7 %. Bland de korrekta meningarna finns det tre meningar som har tempuset futurum pluskvamperfektum och tre som har presens som tempusform i den överordnade satsen. Vidare finns det två meningar där verbet står i futurum respektive i imperativ i huvudsatsen. Resten av de korrekta fallen (36 belägg) är bildade med futurum preteritum i huvudsatsen. Dessa korrekta belägg i nivågrupp 2 har fördelat sig jämnt mellan studentproven från 2011 och 2012. En stor del av meningarna med korrekt konditional satsfogning är även annars felfria, men det finns också fall med skrivfel och ordföljdsfel. Felen i konditional satsfogning på nivå 2 utgörs av brister på tempusformer i bisats (31 fall), i huvud- och bisats (9 fall) samt i huvudsats (ett fall). Vad gäller felaktiga verbformer i bisatsen förekommer det flera varianter t.ex. indikativ, presens, pluskvamperfekt och futurum preteritum. Om abiturienten har felaktiga former i båda satserna, har kombinationen oftast varit antingen presens-presens eller preteritum-presens.

- (64) Om alla *gjorde* så, **skulle** vi *spara* våra pengar, papper och energi. (Ht11_041_3.3_2)
- (65) Resan **skulle** inte *ha varit* så fint om vi inte *hade träffat* er. (Ht11_050_3.1_2)
- (66) *Ungdomar i Finland tycker att de där hobbyerna men om jag *kan välja* [korrekt: kunde välja] från dem, **skulle** jag bara *spela* till exempel fotboll eller innebandy. (Ht12_057_3.3_2)
- (67) *Om elever *lånar* eller *säljer* [korrekt: lånade eller sålde] skolböcker till varandra, det **skulle vara** billigare och lättare för alla. (Ht11_082_3.3_2)

Exemplen 64 och 65 belyser korrekta konditionala satsfogningar. Huvudsatsen i exempel 64 har futurum preteritum och bisatsen preteritum medan huvudsatsens tempus i exempel 65 är futurum pluskvamperfektum och bisatsens pluskvamperfektum. I exempel 66 är tempuset, futurum preteritum, i den överordnade satsen korrekt men bisatsens verbkedja står i presens. I exempel 67 uppvisar bisatsen felaktig tempus eftersom satsens verb står i presens i stället för preteritum.

Nivågrupp 3 innehåller sex konditionala satsfogningar och två (33,3 %) av dem är felfritt bildade. Av de fyra felaktiga meningarna har två meningar fel tempus i bisatsen och de övriga två fallen har problem med såväl huvudsatsens som bisatsens tempus.

Färdighetsgrupp 3 omfattar minst konditionala satsfogningar men antalet förekomster korrelerar med antalet abiturienter på nivå 3 (se tabell 2 i 4.2).

- (68) *Om jag **hitta** [korrekt: hittade / alternativ: hittar] en kandidat som är bra för mig, **skulle** jag **rösta** [alternativ: ska (jag) rösta] han/hon.
(Vt11_034_3.4_3)
- (69) Om jag **skulle göra** [alternativ: ville göra] någonting för att hjälpa natur, jag **kunde** ibland **selja** [alternativ: skulle (jag) kunna sälja] min gammal min gammal böckerna. (Ht11_038_3.3_3)

Exempel 68 har felaktig form i bisatsen eftersom det finita verbet står i infinitivform. När huvudsatsen har tempus futurum preteritum måste bisatsens verbform stå i preteritum. Meningen har dock en variant där huvudsatsen har tempus futurum och bisatsen tempus presens. Den konditionala satsfogningen i exempel 69 är rätt bildad. Såväl den överordnade satsen som den underordnade satsen har möjliga alternativa verbformer. Tempusform i huvudsatsen kan vara futurum preteritum och då är det bättre att ändra hjälpverbet *skulle* till *ville* i bisatsen.

6 Sammanfattning och diskussion

I detta kapitel sammanfattas de viktigaste resultaten i denna undersökning. Det ges svar på de forskningsfrågor som har ställts i inledningen. Resultaten sätts i förhållande till tidigare forskning som har redogjorts för i kapitel 3. Diskussionen avslutas med förslag för framtida forskning.

Syftet med denna undersökning har varit att studera hur finska abiturienter som läser svenska som det andra inhemska språket har använt konditionala satsfogningar i sina uppsatser. I studien har även användning av det temporala hjälpverbet *skola* i preteritum studerats i abiturientuppsatser men tyngdpunkten har legat på de konditionala satsfogningarna. Undersökningen är en utvidgning av min kandidatavhandling (Smedberg 2018) där jag också redogjorde för förekomsten av de konditionala satsfogningarna men materialet var något mindre. Forskningsfrågorna i denna undersökning är följande:

- Vilka andra sammanhang än konditional satsfogning är typiska för bruket av hjälpverbet *skulle* i huvudsatsen i materialet?
- I vilken utsträckning använder abiturienterna konditional satsfogning?
- Vilken uppsatsrubrik gynnar mest förekomsten av konditionala satsfogningar?
- Hur väl behärskar abiturienterna konstruktionen?
- Vilka är de vanligaste felen i konstruktionen?
- Finns det något samband mellan användning av konditional satsfogning och bedömning av uppsatserna?

Inledningsvis kastas en blick på användning av hjälpverbet *skulle* i abiturienternas uppsatser då det inte ingår i konditional satsfogning. Det varierar mycket i vilka andra sammanhang abiturienterna använder hjälpverbet *skulle*. En typisk kontext är uttryck som används för att visa artighet (*jag skulle vilja...*). Sådana fraser har abiturienterna troligen lärt sig som en helhet, helsekvens. Enligt Sundman (2011) är helsekvenser färdigbildade former och uttryck som inläraren lagrar som helhet i minnet. Som Sundman (2003, 2018) påpekar är det även typiskt för finska inlärare att överanvända *skulle* vilket framgår av de

belägg där *skulle* använts i stället för det korrekta *ska* (t.ex. *Det skulle* [korrekt: *ska*] *säkert bli toppen!*)

Förekomsten av konditionala satsfogningar varierar i uppsatserna och endast 12,6 % av uppsatserna innehåller en konditional satsfogning. Detta visar att konditional satsfogning inte är frekvent i abiturienternas texter. Å ena sidan är det möjligt att det inte blir av med strukturens grundliga inläring eftersom trycket från studentexamina närmar sig och eftersom abiturienterna redan vill blicka mot dem. Å andra sidan hinner somliga studerande inte lära eller tillägna sig strukturen ordentligt före studentprovet för det finns inte så mycket tid att öva och repetera strukturen. Som Ericsson (1989: 261) poängterar är syntaktiska egenheter som avviker från modersmålet ofta utmanande för elever. Mest konditionala satsfogningar påträffades i uppsatser våren 2011 (41 fall) och minst i uppsatserna hösten 2012, endast 12 fall. De skrivuppgifter där skribenten ska producera längre texter (3.3 eller 3.4) gynnar mest bruket av konditionala satsfogningar. Detta är inte överraskande då de längre texterna gör det lättare att inkludera mer komplexa strukturer. När resultaten jämförs med resultaten i Muittaris studie (1996) är de få förekomster av konditionala satsfogningar knappast något oväntat resultat. Som Muittari (1996) påpekar är verbet *skulle* mest frekvent i fiktiva texter. I avsnitten 4.1 och 5.2.1 har det dock kommit fram att skriftuppgifterna i studentexamen inte är fria och anvisningarna avgör uppsatsernas innehåll till en stor del.

Den fjärde och den femte forskningsfrågan sammanhänger med varandra. Den fjärde frågan gäller behärsningen av konstruktionen och den femte de vanligaste felen i konstruktionen. Ett centralt resultat är att abiturienterna inte behärskar konstruktionen särskilt väl. Endast 52,4 % av de konditionala satsfogningarna är rättbildade. Abiturienterna behärskar bäst strukturen när huvudsatsens tempus är futurum preteritum och bisatsens preteritum. De vanligaste felen förekommer i tempusformen i bisatsen, 33,9 %. Andra möjliga feltyper är fel tempus både i huvud- och bisats, 12,6 %, och fel tempus i huvudsats, 0,9 %. Som framkommit i Sundmans studier från 2003 och 2018 är bruket av hjälp verbet *skall* i svenskan problematiskt för finskspråkiga inlärare. Drag och regler som är typiska bara i svenskan och som inte förekommer i finskan orsakar svårigheter hos finska inlärare.

Vad beträffar den sjätte och sista forskningsfrågan handlar den om huruvida det finns något samband mellan användning av konditional satsfogning och poängtalet i uppsatserna. Jag har indelat studerandena i tre nivågrupper med hänsyn till hur många poäng av de totala 99 poängen de har fått för sina uppsatser. Grupp 1 består av 11 abiturienter med 12 konditionala satsfogningar och de har fått 91–73 poäng. I grupp 2 ingår 73 informanter som producerat 85 konditionala satsfogningar, med totala poäng mellan 71 och 39 poäng. Grupp 3 utgörs av sex abiturienter med 6 satsfogningar och deras poängtal ligger mellan 37 och 25 poäng. Nivå 1 är den högsta och nivå 3 den lägsta nivån. Ett av de viktigaste resultaten är att det finns ett samband mellan bedömning och behärskning av konstruktionen men sambandet är inte så starkt som det skulle kunna vara. Abiturienten behöver inte vara på den högsta färdighetsnivån för att hen skall kunna behärska konditional satsfogning eftersom det finns korrekta strukturer även på den första och den andra nivån. Procentuellt påträffas de bästa resultaten dock i färdighetsgrupp 1, andelen korrekta fall uppgick till 66,6 %. I den lägsta nivågruppen är korrektheten 33,3 %: av de få belägg som påträffas är två tredjedelar felaktiga.

Mellan nivågrupper finns det skillnader inte endast i poäng utan också i skrivsätt. Uppsatserna i den högsta färdighetsgruppen bildar en bra helhet. De innehåller längre och mer komplexa meningar, omvänd ordföljd och olika grammatiska strukturer medan uppsatserna på nivå 3 har enkla satser, enklare grammatiska strukturer och memorerade fraser, helsekvenser. Abiturienterna kan också öva och memorera svårare språkliga strukturer för att få bättre poäng i studentexamen.

Utgående från resultaten i min kandidatavhandling var det befogat att anta att resultaten även i föreliggande undersökning visar att 10–15 % av uppsatserna innehåller en konditional satsfogning. Det kunde ytterligare antas att abiturienterna på en högre färdighetsnivå i högre utsträckning använder konditionala satsfogningar och att de är felfria. Vidare kunde det antas att de vanligaste felen finns i tempusformen i bisatsen. Enligt denna undersökning var dessa antaganden delvis korrekta. Konditionala satsfogningar används mer på de högre färdighetsnivåerna. Korrekthetsprocenten är högst på den högsta nivån men konditionala satsfogningar är inte felfria på någon färdighetsnivå. Att strukturen är relativt infrekvent stämmer då andelen texter med en

konditional satsfogning i denna studie är 12,6 % De vanligaste felen (33,9 %) förekom just i bisatserna i de konditionala satsfogningarna som antagits.

Resultaten av denna undersökning bekräftar att det inte är enkelt för andraspråksinlärare att använda och behärska det temporala hjälpverbet *skulle* i olika funktioner, speciellt i samband med konditional satsfogning. Materialet i undersökningen är dock relativt litet varför det inte är möjligt att generalisera resultaten. I fortsatta studier vore det viktigt att utöka materialet i sin helhet för att få mer generaliserbara resultat. Det vore också viktigt att få fler texter från de högsta och lägsta nivågrupperna. Det finns också flera andra funktioner av hjälpverbet *skulle* som det inte varit möjligt att undersöka inom ramen för denna studie och som det vore intressant att fokusera på i fortsättningen. Ett ytterligare tema för fortsatt forskning är exempelvis vilka olika funktioner av *skulle* som tas upp i läroböcker i B2-svenska.

Litteratur

- Abrahamsson, Niclas, 2009: Andraspråksinläring. Lund: Studetlitteratur.
- Bulut, S., Holm, M., Kajander, P., Nordgren, A., Repo, H. & Wahlroos, S., 2011: Magnet Kurs 4. 1–3 upplagan. Porvoo: WSOY.
- Bulut, S., Holm, M., Kajander, P., Nordgren, A., Repo, H. & Wahlroos, S., 2012: Magnet Kurs 5. 1–3 upplagan. Helsinki: SanomaPro Oy.
- Ekerot, L.-J., 2011: Ordföljd, tempus, bestämdhet. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Ericsson, Eie, 1989: Undervisa i språk. Lund: Studentlitteratur.
- Holm, B. & Nylund, E., 1993: Deskriptiv svensk grammatik. Stockholm: Liber.
- Hultman, Tor G., 2003: Svenska Akademiens språklära. Första upplagan, sjätte tryckningen. Riga: Livonia Print.
- Kytölä, Satu, 2018: Behärskning av verbkedjor hos finska högstadiel elever. En jämförande undersökning av skriftlig och muntlig produktion. Pro gradu -avhandling. Åbo: Åbo universitet.
- Lahti, O. & Miettinen, E., 1981: Ruotsin keskeinen kielioppi. Fjärde upplagan. Porvoo: WSOY.
- Muittari, Veikko, 1990. Om nödvändighetsbetecknande modalverb i finskspråkiga abiturienters inläraresvenska. Meddelanden från institutionen för nordiska språk vid Jyväskylä universitet 7. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
- Muittari, Veikko, 1996: Kvantitativ analys av verb i infödda talares och finska inlärares svenska. Svenskans beskrivning, nr. 21. Lund: Lund University Press.
- Paavilainen, Marika, 2015: Inläring och behärskning av svenskans verb- och adjektivböjning samt negationens placering hos finska grundskoleelever. Doktorsavhandling. Jyväskylä studies in humanities 260. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/46800>. Hämtad 4.10.2020.
- Philipsson, Anders, 2007: Interrogative Clauses and Verb Morphology in L2 Swedish. Theoretical Interpretations of Grammatical Development and Effects of Different Elicitation Techniques. Stockholm: Centre of Research on Bilingualism, Stockholm University.
- SAG = Teleman, U., Hellberg, S. & Andersson, E., 1999: Svenska Akademiens grammatik. Stockholm: Svenska Akademien.
- Smedberg, Elma-Kaisa, 2018: Konditional satsfogning i finska abiturienters uppsatser i svenska. Kandidatavhandling. Åbo: Åbo universitet.
- Studentexamensnämnden, 2019, [e-material]: Föreskrifter för provet i svenska eller finska som andraspråk och litteratur. https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Ohjeet/Koekohtaiset/foreskrifte_svenska_eller_finska_som_andrasprak.pdf. Hämtad 3.10.2020.
- Studentexamensnämnden, 2020, [e-material]: Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten kokeiden määräykset. https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Ohjeet/Koekohtaiset/kielikokee_maaraykset_fi.pdf. Hämtad 17.10.2020.
- Sundman; Marketta, 2003: Skall och skulle i att-satser ur en finsk inlärares perspektiv. S. 229–244. I: Sorvali, Irma & Rossi, Paula (red.): Svenskan i Finland 7. Föredrag vid den sjunde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland. Uleåborg: Uleåborgs universitet.

- Sundman, Marketta, 2011: Helsekvenser i finska grundskoleelevers skrivande. Svenskans beskrivning, nr. 31. Umeå: Umeå universitet, Institutionen för språkstudier.
- Sundman, Marketta, 2018: Hjälpverbet skall och dess finska motsvarigheter i romanen ”Is” / ”Jää”. S. 147–167. I: Huhtala, Anne, Lehti-Eklund, Hanna, Silén, Beatrice, Stenberg-Siren, Jenny & Syrjälä, Väinö (red.): Svenskans i Finland 17. Föredrag vid den sjuttonde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland. Nordica Helsingiensia, nr. 53. Helsinki: Finskugriska och nordiska avdelningen vid Helsingfors universitet.

Bilaga

Bilaga 1 Uppgiftsbeskrivningarna för skrivuppgifterna

Våren 2011

Kirjoita kaksi tekstiä samalle konseptipaperille ruotsiksi. Valitse toinen tehtävä ryhmästä A ja toinen ryhmästä B. Noudata valitsemiesi tehtävien ohjetta. Muista kirjoittaa selvällä käsialalla. Numeroi kumpikin teksti, laske molempien sanamäärä erikseen ja merkitse ne vastaavan tekstin loppuun.

A. Kirjoitustehtävän pituus: 50–70 sanaa. Tehtävän pisteitys: 33–0 pistettä.

- 3.1 Olit viime kesänä jollakin harrastuksiisi liittyvällä kurssilla Ahvenanmaalla. Tutustuit siellä ruotsinkieliseen tyttöön/poikaan. Nyt olet löytänyt netistä jatkokurssin. Kirjoita ystävällesi sähköpostiviesti, jossa houkuttelet hänet mukaan tälle uudelle kurssille.

TAI

- 3.2 Löysit netistä jonkin itseäsi kiinnostavan adressin. Kirjoita ystävällesi sähköpostiviesti, jossa houkuttelet myös häntä kirjoittamaan nimensä kyseiseen vetoomukseen ja pyydät häntä välittämään viestiä vetoomuksesta eteenpäin.

B. Kirjoitustehtävän pituus: 100–130 sanaa. Tehtävän pisteitys: 66–0 pistettä.

- 3.3 Löysit netistä nuorten keskustelupalstalta oheisen tekstin. Kirjoita oma kannanottosi keskusteluun.
- Hej,
jag har nu varit med i föreningen Djurvännerna i två år. Vi har arrangerat en massa jippon och jag har varit mycket engagerad. Men nu har jag börjat undra om det vi gör är vettigt. Lönar det sig att engagera sig så mycket när man ändå inte kan förändra världen? Vad tycker du? Har du själv varit aktiv i någon förening?
Amanda

TAI

- 3.4 Löysit netistä nuorten keskustelupalstalta oheisen tekstin. Kirjoita oma kannanottosi keskusteluun.
- Hej,
nästa höst kan jag rösta för första gången. Men jag är mycket osäker på om jag vill göra det eller inte. Jag vet ingenting om politik och känner inte personligen någon som är med i politiken. Jag funderar också på om det över huvud taget lönar sig att rösta. Tänker du själv rösta? Hur väljer du kandidat i så fall? Anders

Hösten 2011

Kirjoita kaksi tekstiä samalle konseptipaperille ruotsiksi. Valitse toinen tehtävä ryhmästä A ja toinen ryhmästä B. Noudata valitsemiesi tehtävien ohjetta. Muista kirjoittaa selvällä käsialalla. Numeroi kumpikin teksti, laske molempien sanamäärä erikseen ja merkitse se tekstin loppuun.

A. Kirjoitustehtävän pituus: 50–70 sanaa. Tehtävän pisteitys: 33–0 pistettä.

- 3.1 Olet jonkin seuranyhdistyksen mukana Ruotsissa vierailulla vastaavassa seurassa/yhdistyksessä. Vierailun päätteeksi järjestetään tilaisuus, jossa sinun tehtävänäsi on pitää kiitospuhe isäntäperheille, joiden luona olette asuneet vierailunne ajan (5 yötä). Kirjoita kiitospuhe, jossa kiität isäntäperheitä ja muistelet vierailun kohokohtia.

TAI

- 3.2 Olet jonkin seuranyhdistyksen toiminnassa mukana, ja teillä on ruotsalaisia nuoria vastaavasta seurasta/yhdistyksestä vieraana tutustumassa toimintaanne. Vierailun aluksi järjestetään tilaisuus, jossa sinun tehtävänäsi on pitää tervetulo puhe vieraille. Kirjoita tervetulo puhe, jossa esittelet lyhyesti seuranyhdistyksen toimintaa ja tulevaisuudensuunnitelmia.

B. Kirjoitustehtävän pituus: 100–130 sanaa. Tehtävän pisteitys: 66–0 pistettä

- 3.3 Kirjoita sanomalehden nuorisopalstalle yleisönosastokirjoitus koulukirjojen kierrättämisen puolesta tai sitä vastaan. Perustele myös mielipiteesi.

TAI

- 3.4 Kirjoita sanomalehden nuorisopalstalle yleisönosastokirjoitus kirpputoreilla käymisen puolesta tai sitä vastaan. Perustele myös mielipiteesi.

Våren 2012

Kirjoita kaksi tekstiä ruotsiksi samalle konseptipaperille. Valitse toinen tehtävä ryhmästä A ja toinen ryhmästä B. Noudata valitsemiesi tehtävien ohjetta. Muista kirjoittaa selvällä käsialalla. Numeroi kumpikin teksti, laske molempien sanamäärä erikseen ja merkitse se tekstin loppuun.

A. Kirjoitustehtävän pituus: 50–70 sanaa. Tehtävän pisteitys: 33–0 pistettä

- 3.1 Olet saanut eräältä suomenruotsalaiselta säätiöltä stipendin osallistuaksesi pohjoismaiselle kielileirille Ahvenanmaalla. Leirin jälkeen sinun on kirjoitettava säätiölle kiitoskirje, jossa kerrot, mitä hyötyä kurssista on sinulle ollut ja keitä uusia kavereita sait. Osoita kirje säätiön sihteerille Anna Petterssonille.

TAI

3.2 Olet saanut eräältä pohjoismaiselta säätiöltä kannustuspalkinnon ruotsin kielen hyvästä osaamisestasi. Palkintoraha piti käyttää opintomatkkaan johonkin Pohjoismaahan. Olet nyt tehnyt matkan valitsemaasi kohteeseen. Kirjoita matkakertomus, jossa kerrot matkastasi ja sen hyödyistä. Osoita kertomuksesi säätiön sihteerille Niklas Anderssonille.

B. Kirjoitustehtävän pituus: 100–130 sanaa. Tehtävän pisteitys: 66–0 pistettä

3.3 Osallistut netissä keskusteluun, jossa nuoret pohtivat, miksi niin moni pari nykyisin hankkii lapsia, muttei mene naimisiin. Kirjoita mielipiteesi keskustelupalstalle.

TAI

3.4 Osallistut netissä keskusteluun, jossa koululaiset pohtivat, miksi ahkeria ja tunnollisia koululaisia joskus kiusataan koulussa. Kirjoita mielipiteesi tai omista kokemuksistasi keskustelupalstalle.

Hösten 2012

Kirjoita kaksi tekstiä samalle konseptipaperille ruotsiksi. Valitse toinen tehtävä ryhmästä A ja toinen ryhmästä B. Noudata valitsemiesi tehtävien ohjetta. Muista kirjoittaa selvällä käsialalla. Numeroi kumpikin teksti, laske molempien sanamäärä erikseen ja merkitse se tekstin loppuun.

A. Kirjoitustehtävän pituus: 50–70 sanaa. Tehtävän pisteitys: 33–0 pistettä.

3.1 Olet ollut kesätöissä Ahvenanmaalla tai Ruotsissa. Kerro kokemuksistasi osallistumalla keskusteluun blogissa. Kerro tekstissäsi, missä olit töissä, mitä opit ja suosittelisitko samaa työpaikkaa muille.

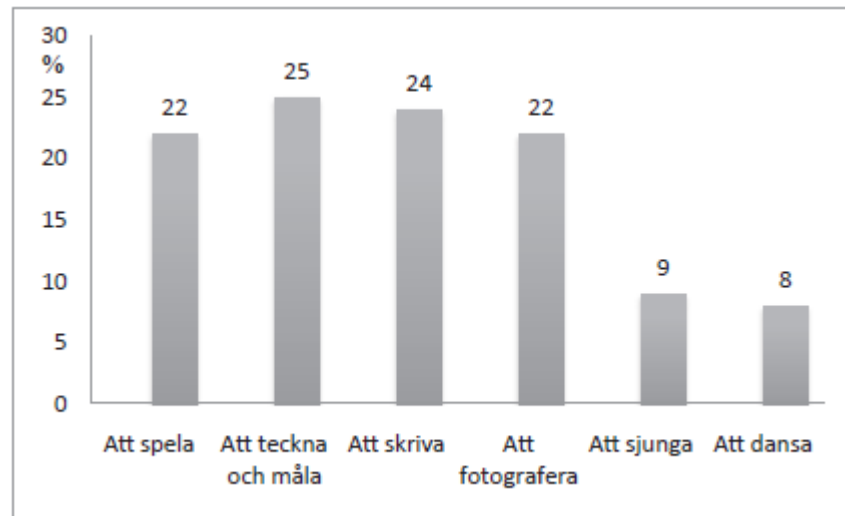
TAI

3.2 Löysit netistä ruotsalaisia ja norjalaisia matkakohteita kuvaavan palstan. Kirjoita oma kommenttisi kyseiselle palstalle. Kerro tekstissäsi jostakin matkakohteesta Ruotsissa tai Norjassa, jota haluat suositella / jota et missään tapauksessa halua suositella muille.

B. Kirjoitustehtävän pituus: 100–130 sanaa. Tehtävän pisteitys: 66–0 pistettä.

3.3 Olet vierailulla ruotsalaisessa koulussa, ja sinun tehtävänäsi on pitää esitelmä suomalaisten nuorten kulttuuriharrastuksista. Käytä alla olevan kuvion tietoja apuna kirjoittaessasi esitelmän. Kerro myös omista kulttuuriharrastuksista.

Kuvio. 15–24-vuotiaiden suomalaisnuorten kulttuuriharrastukset

Ajankäyttötutkimus 2009, Kulttuuri- ja liikuntaharrastukset 1981–2009, Tilastokeskus www.tilastokeskus.fi

TAI

- 3.4 Koulussasi järjestetään kansainvälisyyspäivä, johon osallistuu myös ruotsalaisen ystävyyskoulun edustajia. Sinun tehtävänäsi on pitää esitelmä siitä, miten kansainvälisyys näkyy omassa koulussasi ja kotikunnassasi. Kerro myös käsityksesi kansainvälisyyden merkityksestä itsellesi ja kansainvälisyyden mahdollisista kehittämistarpeista koulussasi. Kirjoita tämä esitelmä.

Lyhennelmä

Tässä suomenkielisessä tiivistelmässä esitellään tiivistetysti tämän tutkielman pääkohdat. Ensin esitellään tutkimuksen tarkoitus. Sen jälkeen seuraa tiivistelmä teoreettisista pääkohdista ja tutkielman aineistosta ja analyysissä käytetyistä metodeista. Viimeiseksi kerrotaan tutkielmasta esille tulleet tulokset.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää, miten suomenkieliset abiturientit, jotka opiskelevat ruotsia toisena kotimaisena kielenä, ovat käyttäneet konditionaalisia yhdyslauseita (sv. *konditional satsfogning*) ruotsin kielen ylioppilasaineissa. Tutkielman tavoitteena on laajentaa kandidaatintutkielmaani (Smedberg 2018), jossa tarkastelin konditionaalisten yhdyslauseiden esiintymistä abiturienttien ylioppilaskirjoitelmissa. Tämän tutkielman materiaalia on laajennettu kandidaatintutkielmasta lisäämällä tarkasteltavien ylioppilasaineiden määrää ja myös tutkimalla ruotsin aikaa ilmaisuvan apuverbin *skulle* esiintymistä päälauseissa ylioppilaiden teksteissä. Tutkielman pääpaino säilyy kuitenkin konditionaalisissa yhdyslauseissa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, missä yhteyksissä abiturientit käyttävät konditionaalisia yhdyslauseita. Tarkastellaan myös, miten abiturientit hallitsevat rakenteen muodostamisen ja, missä yhteydessä esiintyy eniten virheitä. Lopuksi selvitetään, onko konditionaalisten yhdyslauseiden käytössä eroa eri taitotasojen välillä.

Tutkielmassa pyritään vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Mitkä käyttöyhteydet ovat tyypillisiä apuverbin *skulle* kanssa materiaalin päälauseissa?
- Miten laajalti abiturientit käyttävät konditionaalisia yhdyslauseita?
- Mikä kirjoitustehtävistä on yleisin tarkastellessa konditionaalisten yhdyslauseiden esiintymistä?
- Kuinka hyvin abiturientit hallitsevat rakenteen muodostamisen kieliopillisesti?
- Mikä virhe esiintyy useimmiten rakenteen muodostamisessa?

- Millaisia eroja konditionaalisten yhdyslauseiden käytössä ilmenee eri taitotasojen välillä?

Tämän tutkielman hypoteesi on, että abiturientit käyttävät konditionaalisia yhdyslauseita enemmän korkeammalla taitotasolla ja, että he muodostavat rakenteen virheettömästi. Kandidaatintutkielmani perusteella on odotettua, että vain 10–15 % kirjoitelmista sisältää konditionaalisen yhdyslauseen. Voidaan myös olettaa, että rakennetta ilmenee ylioppilasteksteissä vähän ja yleisimmät virheet esiintyvät sivulauseen aikamuodoissa.

Teorettinen tausta

Tutkielman teoriaosuus koostuu verbiopista, toisen kielen oppimisesta sekä aiemmista tutkimuksista. Verbiopin yhteydessä käsitellään ruotsin verbien tyypillisiä ominaisuuksia, kuten eri aikamuotojen muodostusta sekä ruotsin verbien mahdollisia rooleja, joista yleisin on lauseen ajanilmauksena toimiminen. Ruotsin kielen aikamuodot muodostetaan taivutuspäätteillä tai kahden verbin yhdistelmällä, joissa ensimmäinen on apuverbi ja jälkimmäinen pääverbi. Tyypillistä ruotsin verbeille on myös, että lauseen verbifraasi sisältää verbiketjuja. Verbiketjuja tarkastellessa kiinnitetään huomiota ketjun sisäisten verbien yhteyksiin keskenään, mikä on ketjun pääasiallinen verbi ja mitkä muut verbit toimivat sen määritteinä. Verbiopin lopussa kerrotaan tutkielman kannalta oleellisen aikaa ilmaisevan apuverbin *skulle* ominaisuuksista ja määritellään termi konditionaalinen yhdyslause.

Teoriaosuudessa esitellään myös toisen kielen oppimiseen liittyviä tutkimuksia. Sundman (2003, 2018) ja Muittari (1996) ovat molemmat tutkineet apuverbin *skall* ja sen imperfektimuodon *skulle* esiintymistä kielen oppijoiden teksteissä. Yleisimmin esiin tullut ilmiö on ollut se, että suomenkielisillä kielenoppijoilla on tapana käyttää liian usein imperfekti muotoa *skulle*. Syynä tähän on oppijoiden äidinkielen (suomi) voimakas vaikutus toisen kotimaisen kielen (ruotsi) rakenteiden käytössä.

Aineisto ja menetelmä

Tutkielman aineisto koostuu ruotsin kielen ylioppilasaineista, jotka on kirjoitettu kevään 2011 ja 2012 sekä syksyn 2011 ja 2012 ylioppilaskirjoituksissa. Aineisto kattaa yhteensä

2 kirjoitelmaa jokaiselta 406 abiturientilta. Tutkielman materiaali koostuu siis 812 ylioppilasaineesta. Abiturienttien määrä on jakaantunut melko tasaisesti kirjoituskertojen välillä, suurin lukumäärä abiturientteja (103) on syksyllä 2012 ja pienin (100) syksyllä 2011. Aineiston abiturientit ovat eri puolilta Suomea, eniten kirjoittajia on Varsinais-Suomen ja Uudenmaan lukioista, kun taas Itä-Suomen lukioista on vain muutama kirjoittaja. Koko aineistosta on kerätty aineisto analyysia varten. Analyysimateriaali koostuu yli 250 virkkeestä, jotka sisältävät apuverbin *skulle* sekä 103 konditionaalista yhdyslauseesta.

Analyysimenetelmät, joita käytetään tutkielmassa, ovat pääosin laadullisia. Määrällisiä menetelmiä käytetään joissain määrin, mutta koska aineisto ei ole kovin laaja, on tärkeämpää keskittyä laadullisiin menetelmiin. Saadakseni selville apuverbin *skulle* esiintymät ja konditionaaliset yhdyslauseet aineistosta, olen käynyt läpi aineiston kaikki 812 kirjoitelmaa ja poiminut sieltä kaikki virkkeet, jotka sisälsivät jommankumman näistä edellä mainituista rakenteista. Poimituista virkkeistä koostin Excel-taulukon, jotta virheanalyysin toteuttaminen olisi helpompaa. Excel-taulukon sarakkeista käy ilmi yleiset tiedot esim. kirjoitusten ajankohta sekä ylioppilaskokelaan numero. Tarkasteltavan virkkeen jälkeen sarakkeissa erotellaan muun muassa pää- ja sivulauseen aikamuoto, pää- ja sivulauseen keskinäinen järjestys ja virkkeen virhetyyppi.

Tulokset ja pohdinta

Ensimmäiseksi analyysissä tarkasteltiin aikaa ilmaisevan apuverbin *skulle* käyttöä abiturienttien kirjoitelmissa. Tuloksista ilmeni, että abiturientit käyttävät apuverbiä *skulle* erilaisissa käyttöyhteyksissä, eivätkä nämä kaikki ole ruotsin kielelle tyypillisiä. Sundman (2003, 2018) toteaa tutkimuksessaan, että suomalaisille on tyypillistä käyttää apuverbiä *skulle* monissa yhteyksissä, vaikka se ei olisi oikein ruotsin kielessä. Sundmanin (2003, 2018) mukaan suomen kieli vaikeuttaa kielenoppijoiden *skulle* apuverbin oikeaoppista käyttöä.

Molemmat, ensimmäinen ja toinen, tutkimuskysymys käsittelivät konditionaalisten yhdyslauseiden esiintymistä ylioppilaskirjoitelmissa. Konditionaalisten yhdyslauseiden määrä vaihtelee kirjoitelmissa, mutta ainoastaan 12,6 % kaikista aineiston teksteistä sisältää konditionaalisen yhdyslauseen. Tämä osoittaa, että konditionaalinen yhdyslause

ei toistu usein abiturienttien teksteissä. Ericsson (1989: 261) toteaa, että sellaiset lauseopilliset rakenteet, jotka poikkeavat oppilaan omasta äidinkielestä ovat usein hankalia hallita. Mitä tulee yleisimpään kirjoitustehtävään osoittavat tulokset, että eniten konditionaalisia yhdyslauseita esiintyy ns. pitkissä kirjoitelmissa eli tehtävissä 3.3 ja 3.4. Mikään aineiston tehtävä ei noussut määrällisesti ylitse muiden. Kun tuloksia verrataan Muittarin (1996) tutkimukseen ei konditionaalisten yhdyslauseiden alhainen määrä aineistossa yllätä. Muittari (1996) selvittää tutkimuksessaan *skulle* apuverbi esiintyvän eniten fiktiivisissä teksteissä. Lukiotasolla *skullen* käyttö lisääntyy toisella vuosikurssilla, mutta laskee taas kolmannen vuosikurssin lopulla. Ylioppilaskokeen kirjoitustehtävät ovat kuitenkin yleisesti ottaen tarkasti määriteltyjä ja koskevat useimmiten todellisuuteen rinnastettavia tilanteita.

Vastauksena kolmanteen tutkimuskysymykseen, tuloksista selviää, että abiturientit eivät hallitse rakennetta kovinkaan hyvin. Ainoastaan 52,4 % konditionaalisista yhdyslauseista on muodostettu oikein. Yleisimmät virheet ilmenivät sivulauseen aikamuodoissa 33,9 %. Muut virhetyypit olivat virhe sekä pää- että sivulauseen aikamuodoissa 12,6 % ja virhe päälauseen aikamuodossa 0,9 %. Sundmanin tutkimuksista (2003, 2017) käy ilmi, että *skall* (imperfektimuoto *skulle*) apuverbin käyttö on ongelmallista suomalaisille kielenoppijoille, koska suomen kielen opitut rakenteet heijastuvat myös ruotsin kieleen.

Tutkielman tulokset kertovat, että konditionaalisten yhdyslauseiden käytön ja arvostelun välillä on yhteys. Abiturientit jaettiin kolmeen tasoryhmään kirjoitelmista saatujen pisteiden perusteella. Ryhmän 1 abiturientit saivat eniten ja ryhmän 3 vähiten pisteitä kirjoitelmistaan. Vertaillen ryhmien tuloksia keskenään, havaitaan, että ryhmien välillä on eroa, mutta ero tulosten välillä olisi voinut myös olla suurempi. Abiturientin ei tarvitse kuulua taitotasoltaan korkeimpaan ryhmään osatakseen muodostaa virheettömän konditionaalisen yhdyslauseen. Oikeita yhdyslauseita esiintyi kaikissa tasoryhmissä. Prosentuaalisesti oikeita rakenteita oli kuitenkin eniten tasoryhmässä 1 (66,6 %).

Tutkimustulokset tukevat osittain hypoteesejani. Konditionaalisia yhdyslauseita käytettiin enemmän ylemmillä taitotasolla. Millään taitotasolla ei ollut kaikki tapaukset täysin virheettömiä, mutta eniten oikeita rakenteita oli ylimmällä taitotasolla. Seuraavat oletukseni siitä, että konditionaalisia yhdyslauseita esiintyy 10–15 % kirjoitelmissa ja

yleisimmät virheet ovat sivulauseen aikamuodoissa, osoittautuivat todeksi. Analyysi osoitti, että 12,6 % ylioppilasteksteissä sisälsi konditionaalisen yhdyslauseen ja että virheellinen aikamuoto sivulauseessa oli useimmiten esiintyvä virhetyyppi (33,9 %).